

De staat van jeugdparticipatie in Nederland vanuit het perspectief van gemeenten

Quickscan onder 175 gemeenten

Verwey-Jonker Instituut:
Myriam Vandenbroucke
Huub Braam
Rob Gilsing
Majone Steketee
Met medewerking van Bas Tierolf

Stichting Alexander:
Leo Rutjes
Geeske Strating
Met medewerking van Asia Sarti

Februari 2010

Inhoudsopgave

1.	Waarom jeugdparticipatie?	5
1.1	Aanleiding voor het onderzoek	5
1.2	Be Involved	5
1.3	Wat is jeugdparticipatie?	5
1.4	Waar draagt jeugdparticipatie aan bij?	6
1.5	Wat levert het meten van jeugdparticipatie in gemeenten op?	6
2.	Hoe meten we jeugdparticipatie?	9
2.1	Voor wie is Be Involved bedoeld?	9
2.2	De vragenlijst voor gemeenten	9
3.	De staat van jeugdparticipatie: wat doen gemeenten om jeugdigen te betrekken?	13
3.1	De respons naar grootte en stedelijkheid van gemeenten	13
3.2	Ambities van gemeenten	14
	3.2.1 Budget	15
	3.2.2 Zicht op jeugd	15
3.3	Niveaus van jeugdparticipatie	17
3.4	Doelstellingen van jeugdparticipatie	19
3.5	Stellingen over jeugdparticipatie	20
	3.5.1 Stellingen over gemeentelijk beleid jeugdparticipatie	20
	3.5.2 Stellingen over de betrokkenheid van de jeugd	21
3.6	Thema's waarop jeugdigen betrokken worden	22
3.7	Frequentie waarmee jeugdigen betrokken worden	23
3.8	Manieren waarop jeugdigen bereikt worden	24
3.9	Doelgroepen voor jeugdparticipatie	25
3.10	Eigen initiatief	26

4.	Wat is nodig om jeugdparticipatie te versterken?	29
4.1	Voorwaarden voor het implementeren van jeugdparticipatie	29
4.2	Knelpunten bij het vormgeven van jeugdparticipatie	29
4.3	Verbeterpunten	30
4.4	Waar hebben gemeenten behoefte aan?	31
	4.4.1 Extra informatie	31
	4.4.2 Advies	32
	4.4.3 Ondersteuning	33
4.5	Goede praktijken	34
	4.5.1 Projecten rondom en/of in samenwerking met scholen	35
	4.5.2 Vrijtijdsbesteding	38
	4.5.3 Interessante methoden	40
	4.5.4 Projecten met eigen website	42
5.	Conclusie	43
	Literatuur	47
	Bijlage 1 <i>Be Involved</i>	49
	Bijlage 2 Over Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut	53

1 Waaronder jeugdparticipatie?

1.1 Aanleiding van het onderzoek

Het programmaministerie voor Jeugd en Gezin streeft ernaar dat in 2011 elke gemeente een vorm van inspraak van jongeren kent. Daarom stelde het programmaministerie de vraag wat de staat van jeugdparticipatie is in Nederland eind 2009. Het programmaministerie wil een indruk van het aantal gemeenten dat werk maakt van jongereninspraak. Tevens wil het programmaministerie laten uitzoeken met welke problemen gemeenten kampen bij het implementeren van jeugdparticipatiebeleid en welke ondersteuning zij nodig hebben om jeugdparticipatie vorm en inhoud te geven.

1.2 Be Involved

Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut hebben in 2008 en 2009 gewerkt aan de ontwikkeling van het instrument *Be Involved*, dat de kwaliteit van jeugdparticipatie in gemeenten meet. In hoofdstuk 2 kunt u meer lezen over *Be Involved*. De kwaliteitsmeter is in het najaar van 2009 gereed gekomen en bestaat uit een vragenlijst voor jongeren en een vragenlijst voor gemeenten.

Het programmaministerie heeft Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut verzocht om met een quickscan na te gaan wat gemeenten in Nederland anno 2009 doen aan jeugdparticipatie en op welke manier zij het beleid kunnen verbeteren. De quickscan bestond uit de vragenlijst voor gemeenteambtenaren en is uitgezet onder alle Nederlandse gemeenten. In de huidige quickscan hebben we geen vragenlijst voor jongeren meegenomen. Met dit rapport geven wij dan ook alleen de visie weer van gemeenten zelf. Voor een compleet en evenwichtig beeld van de kwaliteit van jeugdparticipatie in gemeenten telt ook de mening van jongeren.

1.3 Wat is jeugdparticipatie?

Participatie is een containerbegrip. Iedereen heeft een idee van de betekenis, maar de exacte omschrijving is sterk afhankelijk van tijd en plaats. Bekende vormen van participatie zijn het deelnemen aan activiteiten, maatschappelijke participatie en politieke participatie: meedenken en -beslissen over beleid. In het huidige onderzoek hebben we participatie door jongeren, jeugdparticipatie, gedefinieerd als de invloed die een jongere heeft op zijn of haar leefomgeving. Het

gaat hier om *inspraak* (bijvoorbeeld: ik kan mijn mening geven over de manier waarop de gemeente het alcoholbeleid voor jongeren vormgeeft), *invloed* (bijvoorbeeld: er wordt iets gedaan met mijn mening/idee over een nieuw aan te leggen sportveld) en *initiatief* (bijvoorbeeld: ik kan dingen doen die ik zelf organiseer).

1.4 *Waar draagt jeugdparticipatie aan bij?*

In lijn met de ideeën van Gilsing (2001; 2005) geldt dat het bieden van mogelijkheden tot participatie aan kinderen, liefst op zo jong mogelijke leeftijd, een ontwikkelingseffect en een instrumenteel effect heeft. Het ontwikkelingseffect houdt in dat jeugdparticipatie de persoonlijke ontwikkeling van kinderen ten goede komt (zie ook De Winter, 1995). Participatie kunnen we beschouwen als een essentiële voorwaarde voor de ontwikkeling van zelfvertrouwen, zelfrespect en sociale verantwoordelijkheid. Door de mogelijkheid te bieden samen met anderen al discussierend tot eigen stellingname te komen, draagt participatie bij aan morele, emotionele en sociale ontwikkeling van een kind. Het instrumentele effect houdt in dat beslissingen binnen het jeugdbeleid gebaseerd worden op de invloed, inspraak en initiatieven van jongeren (Gilsing, 2001; Gilsing, 2005).

Neveneffecten van jeugdparticipatie zijn het vergroten van competenties, het vergroten van binding en het vergroten van politieke en maatschappelijke interesses (zie onder meer Stekettee, Mak, Van der Graaf & Huygen, 2005). Een ander effect van participatie is dat 'participatie leidt tot participatie'. Wanneer jongeren actief zijn nemen ze vaak deel aan meerdere activiteiten en organisaties. Ook consumptieve participatie, enkel meedoen, blijkt een opstap te zijn naar andere vormen, zoals politieke en maatschappelijke participatie.

De effecten van jeugdparticipatie kunnen we vervolgens meten op individueel, beleidsmatig en maatschappelijk niveau. Bij het individuele niveau gaat het om het vergroten van competenties, binding en maatschappelijke interesses. Effecten op beleidsniveau kunnen we onderscheiden in het beleid van instellingen, organisaties en (vrijetijds-) voorzieningen enerzijds en de invloed die jongeren hebben op het overheidsbeleid (zowel landelijk als lokaal) anderzijds. Op maatschappelijk niveau zijn neveneffecten te vinden, zoals vermindering van overlast en een betere aansluiting van voorzieningen op de behoeften van jongeren. In het huidige onderzoek gaan wij alleen in op de effecten op beleidsniveau.

1.5 *Wat levert het meten van jeugdparticipatie in gemeenten op?*

Door het uitzetten van deze quickscan onder alle gemeenten in Nederland krijgen we inzicht in de stand van zaken van het huidige jeugdparticipatiebeleid. De resultaten maken de leemtes zichtbaar: op welke terreinen kunnen gemeenten hun jongeren nog meer en beter betrekken? Maar ook zullen we zien wat er tot nu toe goed gaat en hoe gemeenten van elkaar kunnen leren.

De huidige data sluiten daarmee aan op de in januari 2009 gedane aanbevelingen van het Comité inzake de Rechten van het Kind uit Genève. Participatie is een van de basisbeginselen van het Verdrag. In de aanbevelingen pleit het Comité voor een landelijk systeem voor het verzamelen en

analyseren van gegevens op alle terreinen waarop het Verdrag betrekking heeft. De gegevens uit dit rapport zijn als eerste ondersteuning voor het onderwerp jeugdparticipatie in te zetten. Ook binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) zijn de resultaten nuttig om erachter te komen hoe het staat met jeugdparticipatie en wat een gemeente kan doen om de participatie te bevorderen.

2 *Hoe meten we jeugdparticipatie?*

2.1 *Voor wie is Be Involved bedoeld?*

Met *Be Involved* is het mogelijk inzicht te verkrijgen in de stand van zaken van jeugdparticipatie in een gemeente en om de kwaliteit van participatie te meten. *Be Involved* bestaat uit een online vragenlijst voor ambtenaren en een online vragenlijst voor jongeren (12 - 23 jaar). De doelgroepen van de vragenlijsten zijn de volgende:

- De ambtenaar van de gemeente die verantwoordelijk is voor het jeugdparticipatiebeleid. Er bestaan verschillende namen voor deze functie, zoals beleidsambtenaar, kwartiermaker of projectleider.
- De jongeren uit de gemeente. Onder 'jongere' verstaan we iemand van 12 t/m 23 jaar. De vragenlijst is geschikt voor jongeren die bekend zijn als 'actief op het terrein van participatie', zoals leden van een jongerenplatform of -raad. Ook is de vragenlijst geschikt voor jongeren die weinig ervaring hebben met jeugdparticipatie. Jongeren van alle opleidingsniveaus kunnen de lijst invullen.

Indien beleidsverantwoordelijkheid voor jeugdparticipatie is gedecentraliseerd naar deelgemeenten/stadsdelen is de monitor op dit substedelijk niveau in te zetten. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de gemeenten Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Daarnaast is het mogelijk de monitor in te zetten binnen subregionale gemeentelijke samenwerkingsverbanden.

Aangezien wij in het huidige onderzoek alleen gebruik gemaakt hebben van de vragenlijst voor ambtenaren verwijzen wij voor een uitgebreide beschrijving van het complete instrument naar bijlage 1.

2.2 *De vragenlijst voor gemeenten*

De vragenlijst voor gemeenten is opgebouwd uit een vijftal onderdelen. Deze zijn gebaseerd op de participatieladder van Hart (1992; zie ook het medezeggenschapsmodel van De Winter et al., 2003). Het gaat om verschillende dimensies van participatie zoals het verschaffen van informatie aan jongeren, communicatie met jongeren, inspraak en meebeslissen, het nemen van verantwoordelijkheid

en het tonen van betrokkenheid. In *Be Involved* onderscheiden wij ook het niveau van eigen initiatief door jongeren zelf.

Participatieladder van Hart (1992)	Jeugdparticipatie in <i>Be Involved</i> (2009)
1. Manipulatie ¹	
2. Decoratie ²	
3. Afkopen ³	
4. In opdracht, met informatie ^{4 5}	1. Informeren
5. Geconsulteerd en geïnformeerd ⁶	2. Raadplegen
6. Initiatief bij volwassenen, jongeren beslissen mee ⁷	3. In dialoog gaan
7. Initiatief en leiding bij jongeren ⁸	4. Inspraak
8. Initiatief en uitvoering door jongeren en volwassenen samen ⁹	5. Eigen initiatief

In de vragenlijst ligt de nadruk op politieke participatie, de mate van inspraak en invloed van jongeren op integraal jeugdbeleid en de uitvoering van dat beleid. Wij meten niet het effect van jeugdparticipatie op jongeren. Wij willen hier vooral inzicht krijgen in de stand van zaken van jeugdparticipatie op gemeentelijk niveau. Het gaat er dan niet alleen om hoe en waarin jongeren actief zijn, maar vooral welke invloed die jongeren hebben op het beleid van instellingen, organisaties, (vrijtijds-) voorzieningen en het overheidsbeleid. De centrale vraag is: *hoe is het gesteld met jeugdparticipatie in een gemeente?*

¹ Hierbij worden jongeren gebruikt voor doelen van volwassenen, waarvan zij zelf niet op de hoogte zijn.

² Jongeren worden ingezet om een activiteit van volwassenen een bijzonder karakter te geven.

³ Jongeren lijken gehoord te worden, maar worden vooral gebruikt om de indruk van jeugdvriendelijkheid te wekken.

⁴ Vanaf niveau 4 begint volgens Hart werkelijke jongerenparticipatie, waarbij niveau 8 ook de hoogste of meest pure vorm van participatie is. In principe neemt de mate van initiatief en keuzevrijheid van de jongeren met het stijgen op de ladder toe.

⁵ Volwassenen nemen het initiatief om jongeren inspraak te geven, terwijl de jongeren worden geïnformeerd over het doel en de werkwijze van de activiteit.

⁶ Volwassenen ontwerpen en leiden een project, maar zij raadplegen jongeren hierover uitgebreid. Zij nemen de meningen van jongeren mee.

⁷ Hierbij gaat het om projecten waarbij volwassenen de aanzet geven, maar die zij gezamenlijk met jongeren uitwerken.

⁸ Jongeren bedenken, organiseren en leiden zelf een project zonder tussenkomst van volwassenen. Op dit niveau hebben jongeren de volledige hand in het project. Dit type participatie komt in Nederland vooral voor binnen jongerenorganisaties. Hierbij vragen jongeren zelf subsidie aan en bepalen zij hun eigen beleid en werkwijze.

⁹ Jongeren werken samen met volwassenen op een gelijkwaardige manier. Dit niveau beschouwt Hart als de ideale situatie, waarbij gelijkwaardigheid en wederzijds respect erg belangrijk zijn.

Informeren

Hierbij gaat het erom of de gemeente jongeren informeert over bepaalde thema's en zo ja, over welke thema's:

- gezondheid (voorlichting, gezonde leefstijl);
- onderwijs (schoolverzuim, voortijdig schoolverlaten, schoolkeuze);
- vrijetijdsbesteding (speelgelegenheden, jeugd ontmoetingsplekken);
- inrichting openbare ruimte/ruimtelijke ordening;
- buurtvoorzieningen (jongeren- en kinderwerk, jongerencentrum, straathoekwerk, scouting);
- openbare orde/veiligheid (delinquentie/veilige school);
- verkeer (veilige routes);
- politiek;
- Wmo, CJG;
- anders.

Raadplegen

Hierbij gaat het erom of de gemeente jongeren ook raadpleegt over zaken die hen aangaan en zo ja, over welke thema's (zie *informeren*).

In dialoog gaan

Hier gaat het erom als gemeente daadwerkelijk in contact te komen met jongeren: het aangaan van een dialoog. Het onderscheid met *raadplegen* is dat er bij de dialoog tweerichtingsverkeer is. Aan de gemeenten is gevraagd of ze daadwerkelijk met jongeren in dialoog, debat of discussie gaan over bepaalde thema's en zo ja, over welke thema's (zie *informeren*).

Inspraak hebben

Hier gaat het erom dat gemeenten jongeren daadwerkelijk inspraak geven. De nadruk ligt op het stimuleren van jongeren om 'in te spreken' in gemeentelijk beleid, maar het gaat ook om betrokkenheid van jongeren in de uitvoering ervan. Aan de gemeenten is gevraagd of jongeren daadwerkelijk inspraak hebben, dat wil zeggen dat zij daadwerkelijk betrokken zijn bij de besluitvorming of uitvoering van het beleid en zo ja, over welke thema's (zie *informeren*).

Eigen initiatief

Hierbij gaat het over de mate waarin een gemeente jongeren stimuleert om eigen initiatieven te ontplooiën en om ongevraagd advies te geven.

3 *De staat van Jeugdparticipatie: wat doen gemeenten om jeugdigen te betrekken?*

In dit hoofdstuk presenteren we de resultaten van de quickscan die we in opdracht van het programmaministerie voor Jeugd en Gezin onder alle gemeenten uitgevoerd hebben. We hebben de vragenlijst voor gemeenten uit *Be involved* in het najaar van 2009 aan alle Nederlandse gemeenten toegestuurd. De vragenlijst was voor deze quickscan aangevuld met extra vragen over advies en ondersteuning (zie hoofdstuk 4). 175 van de 441 aangeschreven Nederlandse gemeenten hebben de vragenlijst ingevuld, wat neerkomt op een responspercentage van veertig procent.

3.1 *De respons naar grootte en stedelijkheid van gemeenten*

Er is een goede spreiding naar stedelijkheid¹⁰ en inwoneraantal¹¹ van de gemeenten die aan het onderzoek hebben meegedaan (zie figuur 3.1a en b en tabel 3.1). Meer dan de helft van de gemeenten bevindt zich in weinig of niet-stedelijk gebied, de rest bevindt zich in stedelijk gebied (zie figuur 3.1a). Ruim twintig procent van de gemeenten ligt in (zeer) sterk stedelijk gebied. Dit laatste percentage ligt wat hoger dan landelijk. Relatief iets meer gemeenten uit stedelijk gebied dan gemeenten die meer landelijk gesitueerd zijn hebben een vragenlijst ingevuld. De meer stedelijke gemeenten (matig tot zeer stedelijke gemeenten) zijn daarmee in de responsgroep oververtegenwoordigd (46% in responsgroep tegen 36% in populatie), en de weinig en niet-stedelijke gemeenten zijn ondervertegenwoordigd.

Dat zien we ook terug als we kijken naar inwonersklassen: de kleinste gemeenten (minder dan 20.000 inwoners) zijn wat ondervertegenwoordigd in onze dataset, alle andere inwonersklassen zijn licht oververtegenwoordigd (zie figuur 3.1b).

¹⁰ Stedelijkheid is hier gebaseerd op de indeling van CBS. Inwoners naar stedelijkheid op 1 januari afgerond op tientallen. De som van de afgeronde getallen is hierdoor niet altijd gelijk aan de afgeronde som. Er worden vijf categorieën onderscheiden: - zeer sterk stedelijk: gemiddelde OAD van 2.500 of meer adressen per km²; sterk stedelijk: gemiddelde OAD van 1.500 tot 2.500 adressen per km²; matig stedelijk: gemiddelde OAD van 1.000 tot 1.500 adressen per km²; weinig stedelijk: gemiddelde OAD van 500 tot 1.000 adressen per km²; niet stedelijk: gemiddelde OAD van minder dan 500 adressen per km².

¹¹ Inwoneraantal, gebaseerd op gegevens van het CBS, gecategoriseerd tot vier.

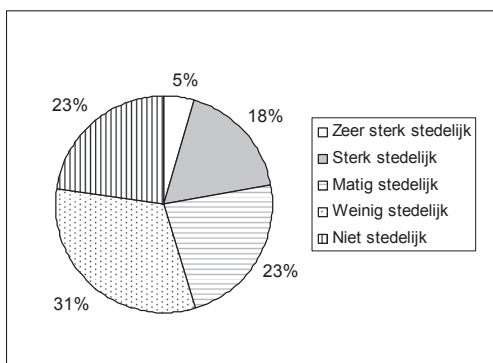
Dit betekent dat de meer stedelijke gemeenten en gemeenten vanaf 20.000 inwoners een wat groter stempel drukken op de resultaten. De afwijkingen zijn echter niet zodanig dat we ervoor moeten corrigeren, wel is het iets om bij de interpretatie in het achterhoofd te houden. Wanneer we kijken naar de staat van jeugdparticipatie zullen we steeds nagaan of er een effect is naar inwoneraantal van de gemeente.

Tabel 3.1 Representativiteit respons naar stedelijkheid in inwonersklasse (% , N = 175)

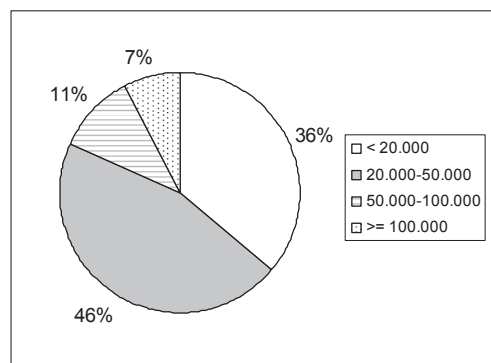
Stedelijkheidsklasse	Landelijk		Inwonersklasse		Landelijk	
	Respons	Landelijk	Respons	Landelijk	Respons	Landelijk
Zeer sterk stedelijk	5	3	0 - 20.000	36	42	
Sterk stedelijk	18	14	20 - 50.000	46	43	
Matig stedelijk	23	19	50 - 100.000	11	10	
Weinig stedelijk	32	35	100.000 +	7	6	
Niet stedelijk	23	29				

Figuur 3.1 Respondenten (N = 175) naar stedelijkheid (a) en aantal inwoners (b)

Figuur 3.1a

Figuur 3.1b

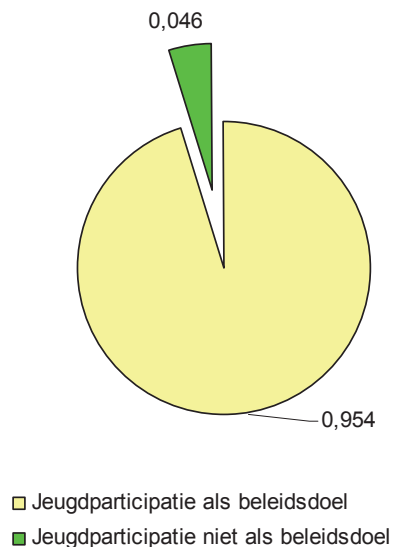

3.2 Ambities van gemeenten¹²

Anno 2009 heeft al meer dan 95% van de gemeenten jeugdparticipatie als beleidsdoel geformuleerd (zie figuur 3.2). Van deze gemeenten hebben de meeste participatie opgenomen in de beleidsnota Jeugd. Een op de tien gemeenten heeft een aparte beleidsnota Jeugdparticipatie en een kwart van de gemeenten heeft een aparte begrotingspost voor jeugdparticipatie binnen bepaalde beleidsterreinen.

¹² De factsheet gepresenteerd op 10-12-2009 bevatte helaas een fout in de gegevens. Deze paragraaf geeft de correcte cijfers weer, en wijkt dus af van de toen gepresenteerde resultaten.

Figuur 3.2 Percentage gemeenten dat jeugdparticipatie als beleidsdoel heeft geformuleerd (N = 175)

3.2.1 Budget

Bij ruim negentig procent van de gemeenten was er in het afgelopen jaar een budget voor jeugdparticipatie. Bij een kleine tien procent is er dus geen budget voor jeugdparticipatie; dit betreft gemeenten met minder dan 50.000 inwoners.

3.2.2 Zicht op jeugd

Gemeenten hebben zeer uiteenlopende methoden om zicht te krijgen op de wensen en behoeften van de lokale jeugd.¹³ Bijna zeventig procent van de gemeenten geeft aan dat dit gebeurt via persoonlijk contact met de jongeren. Andere populaire methoden zijn het stimuleren van eigen initiatief van jongeren en het uitzetten van onderzoek (ieder in circa zestig procent van de gemeenten) (zie tabel 3.2). Ongeveer de helft van de gemeenten bezoekt wijk- en jongerencentra, spreekt met groepen jongerenvertegenwoordigers (bijvoorbeeld een jongerenraad), en organiseert panels of debatten. Veertig procent van de gemeenten geeft aan dat ze ook andere dan door ons genoemde middelen inzetten om beter zicht te krijgen op de eigen jongeren. Hierbij noemen ze vaak het jongerenwerk, bijvoorbeeld voor het in kaart brengen van de jeugd. Andere genoemde methoden zijn via het onderwijs, projecten op scholen en via websites. Gemeenten geven aan dat zij minder gebruik maken van internet of raadsleden in de klas om zicht te krijgen op de wensen en behoeften van de lokale jeugd (zie tabel 3.2).

¹³ In dit onderdeel van de vragenlijst ging het om het algemene beeld dat gemeenten krijgen van de wensen en behoeften van jongeren. Dit verschilt van bijvoorbeeld raadplegen van jongeren, zie paragraaf 3.8, waarbij gemeenten zich richten op concrete (beleids)vraagstukken die jongeren aangaan.

Tabel 3.2 Op welke manier probeert uw gemeente (beter) zicht te krijgen op de leefsituatie, wensen en behoeften van de lokale jeugd? (meer antwoorden mogelijk; %, N = 175)

Via persoonlijke contacten van ambtenaren, wethouders en/of burgemeester	69
Door eigen initiatief van de jongeren te stimuleren	61
Via een jeugdmonitor of ander onderzoek	60
Via bezoeken aan de wijk- en jongerencentra	50
Via een groep jongerenvertegenwoordigers van de (deel)gemeente	47
Door het organiseren van panels en/of debatten	44
Anders	40
Via een internetpoll/forum	22
Via een raadslid in de klas	10

Bijna alle gemeenten ondernemen ten minste één van deze activiteiten om zicht te krijgen op de leefsituatie van jongeren. Er zijn maar twee gemeenten waar dit helemaal niet gebeurt. Van de gemeenten die één van deze manieren gebruiken om inzicht te krijgen in jongeren heeft bijna de helft meer dan vijf keer één van de genoemde instrumenten in het afgelopen jaar ingezet. Vier procent heeft dit helemaal niet gedaan en zes procent niet meer dan één keer. Hoe groter de gemeente, hoe actiever de gemeente gemiddeld genomen was (zie tabel 3.3).

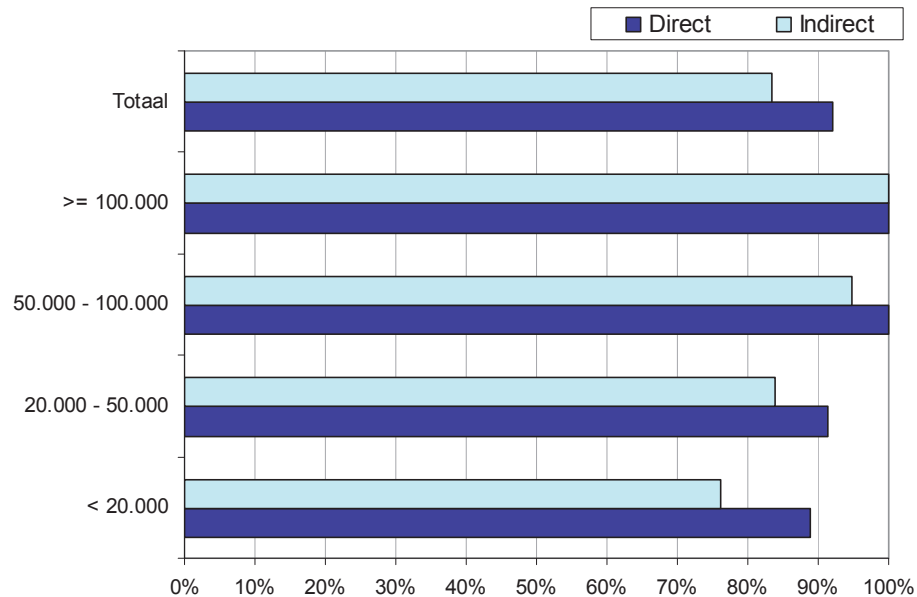
Tabel 3.3 Het aantal keren dat gemeenten in de afgelopen 12 maanden (beter) zicht probeerden te krijgen op de leefsituatie en wensen en behoeften van de lokale jongeren/jeugd, naar inwoneraantal (%; N=160, 13 weet niet, 2 missing)

	Nooit	één keer	2 keer	3 - 5 keer	> 5 keer
< 20.000 inwoners	7	7	8	39	39
20.000 - 50.000 inwoners	3	9	13	29	46
50.000 - 100.000 inwoners	0	0	11	28	61
> 100.000 inwoners	0	0	0	8	92
Totaal	4	6	10	31	49

Gemeenten kunnen zicht trachten te krijgen op hun jongeren door direct en indirect contact met hen te zoeken. Direct contact kan plaatsvinden via persoonlijke contacten, bezoeken aan wijk- en jongerencentra, via een groep jongerenvertegenwoordigers, door panels of debatten of een raadslid in de klas. Indirecte vormen zijn bijvoorbeeld een jeugdmonitor/onderzoek, internetpoll/forum en het stimuleren van eigen initiatief. Meer dan negentig procent hanteert methoden gebaseerd op direct contact met de jongeren, terwijl ruim tachtig procent (ook) de meer indirecte manieren gebruikt.

Alle gemeenten met meer dan 50.000 inwoners proberen zicht te krijgen op de jeugd via indirecte én directe methoden (zie figuur 3.3). De kleinere gemeenten zetten minder in op indirecte methoden. Waarschijnlijk maakt de schaal van deze gemeenten het relatief gemakkelijk om rechtstreeks contact te hebben met de jongeren.

Figuur 3.3 De grootte van de gemeente naar direct/indirect contact met de jongeren (meer antwoorden mogelijk, N=175)

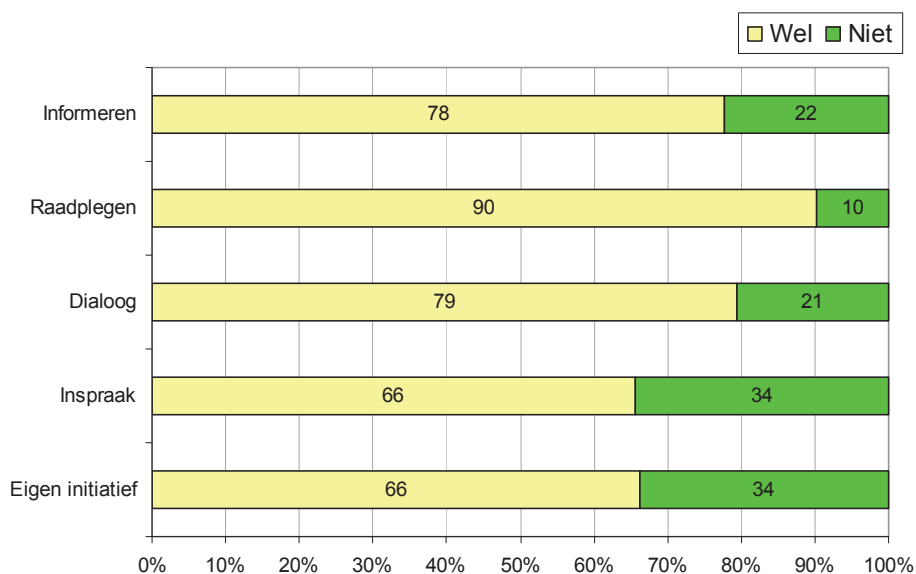

3.3 Niveaus van jeugdparticipatie

In *Be involved* onderscheiden we, zoals in hoofdstuk 2 uiteengezet, verschillende niveaus van jeugdparticipatie: informeren, raadplegen, in dialoog gaan, inspraak en eigen initiatief van jongeren. We hebben gemeenten gevraagd of en hoe zij de participatie van jongeren op deze verschillende niveaus trachten te realiseren.

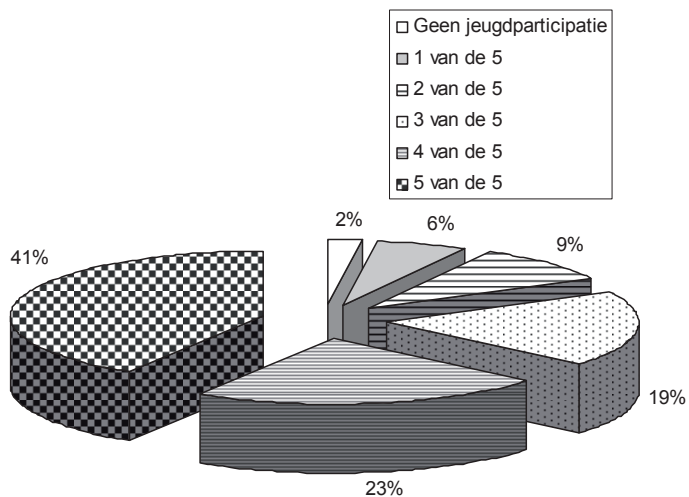
Een ruime meerderheid van de gemeenten probeert jongeren te betrekken. Dit gebeurt op alle niveaus, maar naar verhouding het minst op de hoogste treden van de participatieladder. Twee derde van de gemeenten geeft jongeren inspraak in beleid, of stimuleert hen om zelf met ideeën of initiatieven te komen. Bijna tachtig procent van de gemeenten informeert jongeren over beleid op thema's die voor hen van belang zijn en geeft jongeren inspraak. Tot slot zegt negentig procent van de gemeenten jongeren te raadplegen over beleidsvoornemens die voor hen van belang zijn. Daarmee is raadplegen het niveau waarop de meeste gemeenten actief zijn (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 Realisatie van de verschillende niveaus van jeugdparticipatie (N tussen 174 en 175)

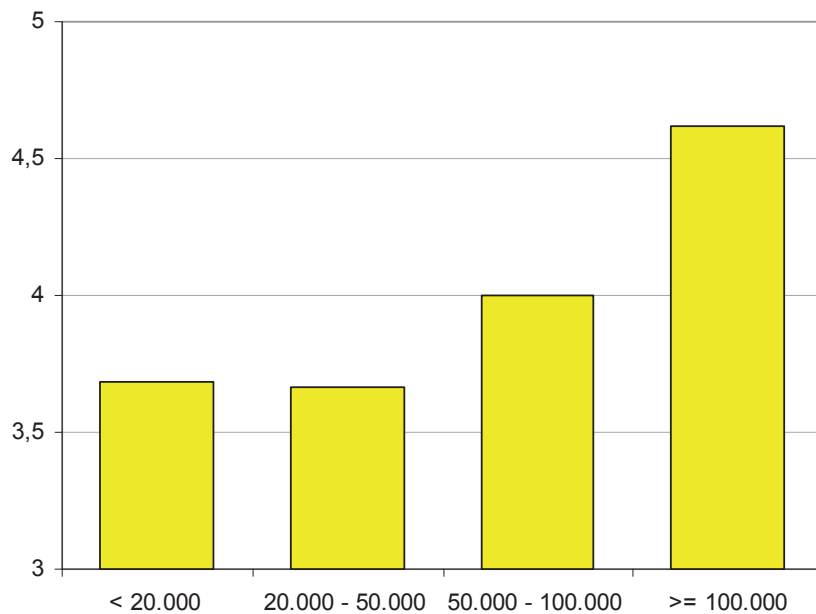
De meeste gemeenten zetten in op meerdere niveaus. Ruim veertig procent van de gemeenten is actief op alle vijf niveaus van jeugdparticipatie; nog eens bijna een kwart op vier van de vijf. Slechts een zeer klein percentage (twee procent) van de gemeenten onderneemt niets op het gebied van jeugdparticipatie (zie figuur 3.5).

Figuur 3.5 Het aantal niveaus van jeugdparticipatie dat gemeenten toepassen (N=175)

Niet verwonderlijk is dat gemeenten die op meer niveaus actief zijn het afgelopen jaar ook vaker een budget voor jeugdparticipatie hadden. Gemeenten met meer inwoners zijn gemiddeld op meer niveaus van jeugdparticipatie actief dan kleinere gemeenten (zie figuur 3.6). In de verdere analyses nemen we waar interessant ook het aantal gehanteerde niveaus van jeugdparticipatie mee.

Figuur 3.6 Het gemiddelde aantal niveaus van jeugdparticipatie dat gemeenten hanteren naar inwoneraantal (N = 175)

3.4 Doelstellingen jeugdparticipatie

Gemeenten kunnen verschillende doelen nastreven met jeugdparticipatie (zie ook hoofdstuk 1). Hierbij gaat het aan de ene kant om doelen die rechtstreeks relevant zijn voor de gemeente, en aan de andere kant om leereffecten voor de jongeren. De meeste gemeenten geven aan beide typen doelstellingen na te streven. Wel zeggen meer gemeenten jeugdparticipatie te willen bevorderen om instrumentele redenen (zodat het beleid beter aansluit) dan om educatieve redenen. Bijna negentig procent van de respondenten geeft aan dat hun gemeente een instrumentele doelstelling nastreeft met jeugdparticipatie, 86% streeft ernaar dat de jongeren eigen initiatieven ontplooiën en zeventig procent hoopt met jeugdparticipatie de kennis en vaardigheden van de jongeren en volwassenen te vergroten (zie tabel 3.4).

Tabel 3.4 In hoeverre kloppen de volgende stellingen voor uw gemeente (% , N = 175)

Met participatie streeft de gemeente:	(helemaal) niet	Geen uitgesproken doel	(helemaal) wel
een instrumentele doelstelling na: betere aansluiting beleid en uitvoering bij belevingswereld jongeren;	2	10	88
een ontwikkelings- of educatieve doelstelling na: vergroten van kennis en vaardigheden van jongeren en volwassenen;	7	22	70
ernaar dat jongeren eigen initiatieven ontplooiën.	3	10	86

Hoe groter de gemeente, hoe groter de kans dat ze een van deze doelstellingen nastreven, alhoewel er geen sterke verbanden zijn.

3.5 Stellingen over jeugdparticipatie

3.5.1 Stellingen over gemeentelijk beleid jeugdparticipatie

Betrokkenheid andere collega's

In ruim driekwart van de gemeenten zegt de eerstverantwoordelijke ambtenaar voor jeugdparticipatie dat zijn collega's hem weten te vinden als de jeugd ergens bij betrokken moet worden. Slechts in een minderheid van vier procent van de gemeenten zegt de ambtenaar expliciet dat dit niet het geval is. In gemeenten die op meerdere niveaus actief zijn, wordt de ambtenaar gemiddeld wat vaker door zijn collega's gevonden.

In ruim de helft van de gemeenten vinden de ambtenaren ook niet dat jeugdparticipatie bij slechts één persoon in de gemeente blijft hangen; in zestien procent van de gemeenten vinden de ambtenaren dat dit wel het geval is. Dit is vaker het geval in kleine gemeenten en gemeenten die op minder niveaus de jeugd trachten te betrekken (zie tabel 3.5).

Stadium van jeugdparticipatie

Bovenstaande resultaten geven een vrij positief beeld van de gemeenten voor wat betreft de mate van jeugdparticipatie: gemeenten zijn vrij actief. Deze bevindingen worden enigszins genuanceerd door de antwoorden van ambtenaren op de stelling 'jeugdparticipatie staat in onze gemeente in de kinderschoenen'. Van de respondenten is 37% het eens met deze stelling, 29% is het eens noch oneens. In een derde van de gemeenten vinden de respondenten dat de jeugdparticipatie het stadium van de kinderschoenen ontgroeid is. Dat geldt in sterkere mate voor grotere gemeenten en voor gemeenten die op meer niveaus van jeugdparticipatie actief zijn (zie tabel 3.5).

Worden jongeren bij alle relevante terreinen betrokken?

Bij deze stelling valt het grote aandeel respondenten op dat geen uitgesproken mening heeft (56%). Het aantal gemeenten dat vindt dat dit wel en niet gebeurt, houdt elkaar in evenwicht met ieder 22%. De omvang van gemeenten doet er niet toe, wel het aantal niveaus waarop gemeenten jongeren proberen te betrekken (in de verwachte richting). Ook op dit punt kan het beeld van veel actieve gemeenten dus wat genuanceerd worden (zie tabel 3.5).

Lukt het na alle inspanningen met jeugdparticipatie?

De stelling 'De gemeente doet veel aan jeugdparticipatie, maar krijgt dat niet voldoende van de grond' heeft een dubbele boodschap. Een klein deel van de respondenten (15%) is het eens met de stelling, een veel groter deel vindt deze stelling niet op de eigen gemeente van toepassing. Of respondenten vooral reageren op de inspanningen van de gemeente of op de resultaten van die inspanningen is niet geheel duidelijk. Het feit dat er geen samenhang is met het aantal niveaus waarop gemeenten jongeren trachten te betrekken, wijst erop dat gemeenten vooral reageren op de resultaten. In dat geval is het beeld enigszins in tegenstelling met de opvattingen hierboven over het stadium waarin de jeugdparticipatie in de gemeente zich bevindt (zie tabel 3.5).

Eenduidiger is de stelling 'We zijn als gemeente tevreden met wat we bereiken met jeugdparticipatie'. Met deze stelling stemt slechts iets meer dan een kwart van de gemeenten in, terwijl bijna veertig procent van de ambtenaren niet tevreden is met het bereikte resultaat. In het algemeen zijn grotere gemeenten en gemeenten die op meer niveaus trachten jongeren te betrekken, vaker tevreden. Blijft overeind dat er op dit punt nog het nodige te winnen is (zie tabel 3.5).

Tabel 3.5 In hoeverre zijn de volgende stellingen van toepassing op uw gemeente? (% , N=175)

	(helemaal) niet	geen mening	(helemaal) wel
Mijn collega's weten mij te vinden als het gaat om jeugdparticipatie.	4	20	77
Jeugdparticipatie blijft in onze gemeente bij één persoon hangen.	54	30	16
Jeugdparticipatie staat in onze gemeente in de kinderschoenen.	34	29	37
Bij elk voor jongeren relevant beleidsvoornemen worden jongeren betrokken.	22	56	22
De gemeente doet veel aan jeugdparticipatie, maar krijgt dat niet voldoende van de grond.	42	43	15
We zijn als gemeente tevreden met wat we bereiken met jeugdparticipatie.	39	35	26

3.5.2 Stellingen over de betrokkenheid van de jeugd

In ruim de helft van de gemeenten zijn de ambtenaren van oordeel dat ze de jeugd ook echt betrekken bij de totstandkoming en uitvoering van het beleid. In slechts tien procent van de gemeenten is dit niet het geval. Gemeenten die op meer niveaus iets doen aan jeugdparticipatie zijn op dit punt ook positiever.

In de meeste gemeenten zeggen de ambtenaren dat de jeugd een rol en/of stem krijgt in voorzieningen of activiteiten en organisaties in hun directe leefomgeving (70%), en ook de ruimte en mogelijkheden heeft om eigen initiatieven te ontplooiën en/of uit te voeren (71%, zie tabel 3.6). Bij beide stellingen oordelen slechts weinig ambtenaren negatief. Ook hier geldt dat ambtenaren meer instemmen naarmate hun gemeente op meer niveaus van jeugdparticipatie actief is.

Tabel 3.6 In hoeverre zijn de volgende stellingen van toepassing op uw gemeente? (% , N=175)

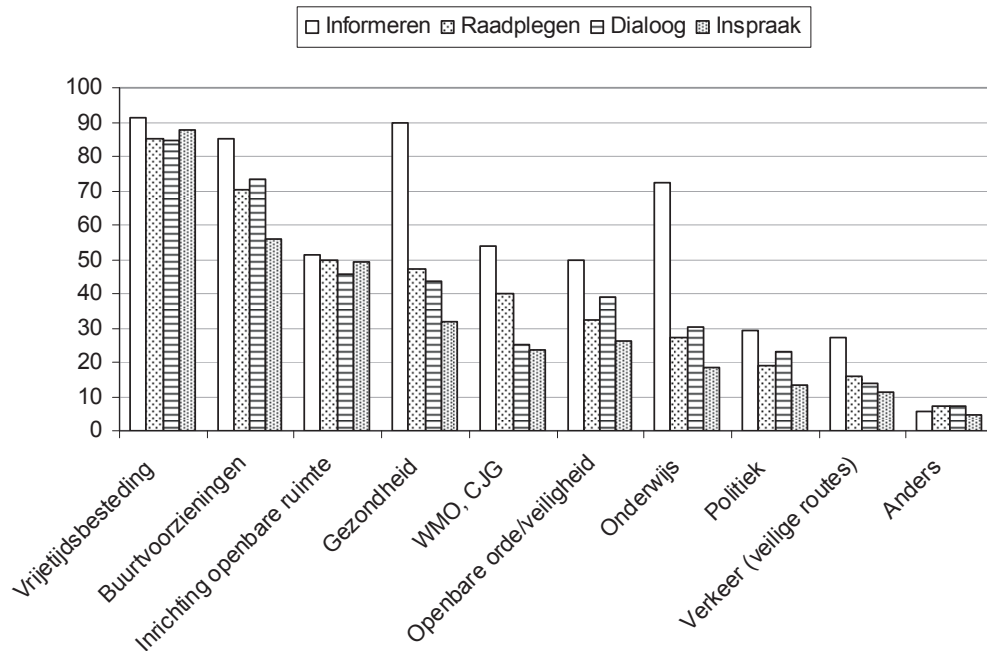
	(helemaal) niet	geen mening	(helemaal) wel
De jeugd wordt betrokken bij de totstandkoming en uitvoering van ons beleid, voor zover dit van invloed is op hun leefwereld.	10	39	51
De jeugd krijgt een rol en/of stem in voorzieningen/activiteiten en organisaties in hun directe leefomgeving.	8	23	70
De jeugd krijgt de ruimte en mogelijkheden eigen initiatieven te ontplooiën en/of uit te voeren.	6	23	71

3.6 Thema's waarop jeugdigen betrokken worden

Voor de eerste vier niveaus (informereren, raadplegen, dialoog en inspraak) is gevraagd op welke thema's de jongeren ook daadwerkelijk participeren. In onderstaande grafiek staan de resultaten weergegeven (zie figuur 3.7). Wat opvalt is dat vrijetijdsbesteding bij alle vier de niveaus voor bijna alle gemeenten een thema is (80 à 90%). Het is het thema waarop veel gemeenten de jeugd betrekken op verschillende niveaus. Het is opvallend dat het aandeel gemeenten dat jeugdigen inspraak geeft bij buurtvoorzieningen en de inrichting van de openbare ruimte beduidend lager ligt dan bij vrijetijdsvoorzieningen. Zowel buurtvoorzieningen als de inrichting van de openbare ruimte hebben immers veel te maken met de vrijetijdsbesteding van jongeren. Blijkbaar doelen ambtenaren bij vrijetijdsvoorzieningen ook op andere voorzieningen dan in de buurt of op straat.

Voor de thema's gezondheid en onderwijs is er een veel grotere groep gemeenten die de jongeren wel informeert; raadplegen, de dialoog aangaan met de jongeren of ze inspraak geven komen echter minder vaak voor. Bij de overige thema's zijn de verschillen kleiner. Het is in ieder geval duidelijk dat vrijetijds- en in iets mindere mate buurtvoorzieningen de belangrijkste thema's zijn waarop gemeenten jeugdigen in brede zin trachten te betrekken.

Figuur 3.7 Op welke thema's participeren jongeren daadwerkelijk, naar niveau van jeugdparticipatie dat gemeenten hanteren (informereren: N = 136, raadplegen: N = 157, dialoog: N = 138, inspraak: N = 114)

3.7 Frequentie waarmee jongeren betrokken worden

Bij de eerste vier niveaus van participatie is gemeenten gevraagd hoe vaak ze jongeren hebben benaderd in het afgelopen jaar. Dat is overigens alleen gebeurd bij de gemeenten die aangaven op het betreffende niveau actief te zijn (zie tabel 3.7).

De gemeenten die jongeren informeren deden dit ook allemaal minstens één keer in het afgelopen jaar. De grootste groep, meer dan de helft, informeert jongeren zelfs meer dan vijf keer per jaar, en nog eens ruim een derde tussen de drie en vijf keer per jaar. Daarmee ligt de frequentie van informeren veel hoger dan bij de andere participatieniveaus. Vooral het geven van inspraak vindt veel minder frequent plaats: in bijna de helft van de gemeenten één of twee keer in het afgelopen jaar. Het raadplegen van en het in dialoog gaan met jongeren nemen wat frequentie betreft een tussenpositie in.

Tabel 3.7 In hoeverre zijn de volgende stellingen van toepassing op uw gemeente?
 (%; informeren: N = 120, raadplegen: N = 144, dialoog: N = 128, inspraak: N = 103) ¹⁴

	Nooit	1 keer	2 keer	3-5 keer	> 5 keer
Informeren	0	4	7	35	54
Raadplegen	1	12	18	40	29
Dialoog	2	18	19	40	21
Inspraak	5	21	26	29	18

Kleinere gemeenten hebben in het afgelopen jaar minder vaak jongeren benaderd dan de grotere gemeenten. Gemeenten die op veel niveaus trachten om jongeren te betrekken, deden dat in het algemeen in het afgelopen jaar ook frequenter.

3.8 Manieren waarop jeugdigen bereikt worden

We hebben eveneens gevraagd hoe gemeenten de jongeren proberen te bereiken voor de eerste vier niveaus van participatie.

Informeren

De meest gebruikte kanalen om jongeren te informeren, zijn via verschillende instellingen (74%), waaronder school (62%), rechtstreeks contact vanuit het gemeentehuis (62%) en met schriftelijke materialen als posters, flyers en folders (59%). Van de gemeenten noemt 44% het internet (zie tabel 3.8).

Raadplegen

De meeste gemeenten raadplegen jeugdigen door rechtstreeks contact met functionarissen uit het gemeentehuis (57%), via een vaste groep jongerenvertegenwoordigers (zoals een jongerenraad) en via bezoeken aan wijk- en jongerencentra. Ongeveer een derde van de gemeenten zet de methoden van panels/debatten en onderzoek onder jongeren in (zie tabel 3.8).

Dialoog

Voor het in dialoog gaan met jeugdigen zet een vergelijkbaar aandeel gemeenten instrumenten in als bij het raadplegen van jongeren. Wel is het organiseren van panels/debatten hier iets belangrijker (zie tabel 3.8).

Inspraak

Bij inspraak zien we een vergelijkbaar beeld als bij raadplegen en in dialoog gaan. Panels en debatten zien we hier echter juist wat minder (zie tabel 3.8).

¹⁴ Respondenten konden hier ook antwoord categorie 'weet niet' aankruisen. Informeren: weet niet = 16, raadplegen: weet niet = 13, dialoog: weet niet = 10, inspraak: weet niet = 11.

Algemeen beeld

Veel gemeenten maken gebruik van hetzelfde beperkte aantal kanalen om jongeren te bereiken: via rechtstreeks contact door gemeentelijke functionarissen met jongeren, via een vaste groep jongerenvertegenwoordigers en door bezoeken aan wijk- en jongerencentra en via verschillende instellingen. Relatief weinig gemeenten gebruiken internet en e-mail. Dit is opmerkelijk omdat het toch om het horen (raadplegen, dialoog, inspraak) van jongeren gaat.

Tabel 3.8 Op welke manieren probeert deze gemeente jongeren te bereiken?
(%, informeren: N = 136, raadplegen: N = 157, dialoog: N = 138, inspraak: N = 114)

	informeren	raadplegen	Dialoog	inspraak
Via een vaste groep jongerenvertegenwoordigers.	39	46	46	45
Via Internet (MSN, Hyves, eigen website).	44	30	13	8
Via rechtstreeks contact (ambtenaar, burgemeester).	62	57	64	59
Via een brief.	28	n.g.	n.g.	n.g.
Via allerlei instellingen, zo als buurthuis, jongerencentrum.	74	n.g.	n.g.	n.g.
Door folders, flyers, posters, bill boards.	59	n.g.	n.g.	n.g.
Via het gemeentelijke Jongeren Informatie Punt (JIP).	16	n.g.	n.g.	n.g.
Via jeugddebatten (op school of in het gemeentehuis).	n.g. ¹⁵	n.g.	n.g.	18
Via een raadslid in de klas.	n.g.	5	5	5
Via een jeugdmonitor of ander onderzoek.	n.g.	33	n.g.	13
Via bezoeken aan de wijken/jongerencentra.	n.g.	44	42	41
Door het organiseren van panels en/of debatten.	n.g.	37	46	22
Via school.	62	26	20	n.g.
Door eigen initiatief van de jongeren te stimuleren.	n.g.	35	33	41
Via e-mail (digitale nieuwsbrief etc.).	11	9	6	n.g.
Via een (jongeren-)krant/stadsblad/buurtkrant.	49	15	n.g.	n.g.
Via (lokale) tv-zender.	13	5	4	n.g.
Anders, namelijk:	13	17	16	22
Weet niet.	0	1	1	2

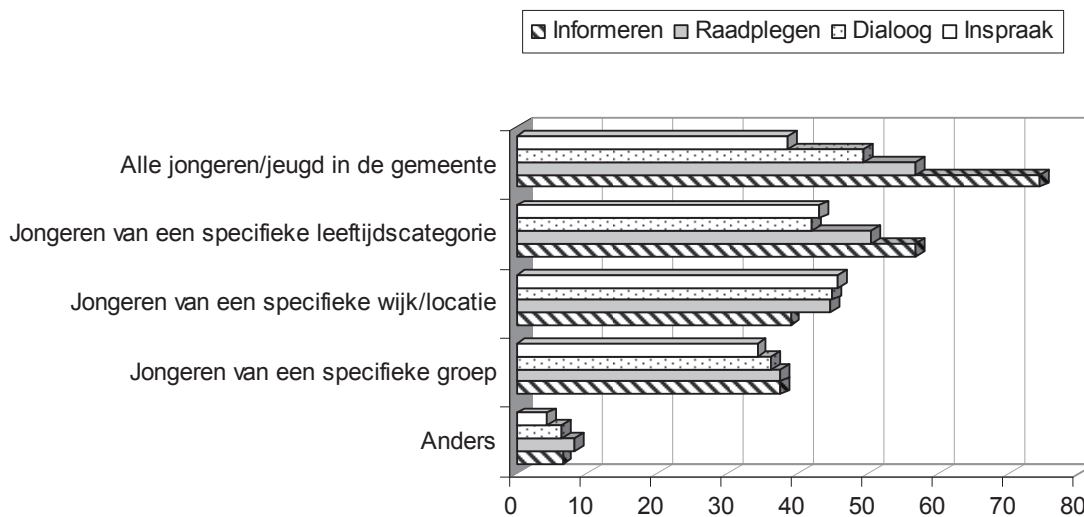
N.b.: n.g. = niet gevraagd

3.9 Doelgroepen voor jeugdparticipatie

Aan de gemeenten is gevraagd op welke jongeren de verschillende jeugdparticipatie-activiteiten zich richten (zie figuur 3.8). De meeste gemeenten richten zich op alle jongeren, wat het sterkste geldt voor het informeren van jongeren. Hoe hoger het niveau van participatie, hoe minder gemeenten het op alle jongeren inzetten. Inspraak zetten gemeenten juist relatief vaak gericht in, op een specifieke leeftijdscategorie of in een specifieke wijk. In vergelijking met de andere niveaus van participatie informeren gemeenten ook relatief vaak jongeren van een specifieke leeftijdscategorie. De verschillen tussen de niveaus van participatie zijn voor de andere doelgroepen verwaarloosbaar.

¹⁵ Respondenten konden hier ook antwoord categorie 'weet niet' aankruisen. Dialoog: weet niet = 1, inspraak: weet niet = 1.

Figuur 3.8 Op welke doelgroepen richten de activiteiten zich, naar niveau van jeugdparticipatie dat gemeenten hanteren (%; informeren: N = 136, raadplegen: N = 157, dialoog: N = 137, inspraak: N = 113)¹⁶.

3.10 Eigen initiatief

Het hoogste niveau van jeugdparticipatie - eigen initiatief - heeft betrekking op het stimuleren en ondersteunen van eigen initiatief van de jongeren. Over dit niveau hebben we op een andere manier informatie ingewonnen dan over de vier hierboven beschreven niveaus en we beschrijven het hier dan ook apart. We hebben de gemeenten twee stellingen voorgelegd over eigen initiatief en ongevraagd advies. Een grotere groep gemeenten (ruim zestig procent) stimuleert het ontplooiën van eigen initiatief onder jongeren meer dan het geven van ongevraagd advies. Dit laatste gebeurt bij ruim een derde van de gemeenten wel en bij veertig procent (helemaal) niet. Beide zaken komen vaker voor in grotere gemeenten en in gemeenten die ook op veel andere participatieniveaus actief zijn.

¹⁶ Respondenten konden hier ook antwoord categorie 'weet niet' aankruisen. Dialoog: weet niet = 1, inspraak: weet niet = 1.

Van de gemeenten die aangeven dat ze jongeren actief stimuleren om eigen initiatieven te ontplooiën en/of ongevraagd advies te geven, geeft bijna negentig procent aan dat ze dit doen door de jongeren te ondersteunen bij het realiseren van hun plannen (zie tabel 3.9). Rond de zestig procent van de gemeenten informeert de jongeren over de mogelijkheden en/of maakt subsidie vrij voor eigen initiatieven. De andere opties zetten ze minder in. Die gemeenten die iets anders inzetten noemen het vaakst de jongerenraad.

Tabel 3.9 Methoden waarop gemeenten jongeren stimuleren om eigen initiatieven te ontplooiën en/of ongevraagd advies te geven (% , N = 116)

Ondersteuning bieden bij het realiseren van plannen (bijvoorbeeld door het jongerenwerk)	90
Subsidie voor eigen initiatieven vrijmaken	65
Informeren over de mogelijkheid	58
Prijsvraag uitschrijven	19
Anders	14

Terugkoppeling van inbreng van jongeren

Gemeenten informeren jongeren over wat zij hebben gedaan met hun inbreng, vooral via rechtstreeks contact tussen een ambtenaar en de jongeren en via instellingen zoals buurthuis en jongerenwerk (rond de 55% van de gemeenten). Andere manieren die vaker gebruikt worden om jongeren over de resultaten te informeren zijn via een vaste groep jongerenvertegenwoordigers van de gemeente (41%), via internet (27%), via een brief (21%), via een (jongeren-)krant, stadsblad of buurtkrant (20%) of via scholen (19%). Slechts vijf procent van de gemeenten zegt dat zij jongeren niet informeren over wat er is gedaan met hun inbreng. Een bijzondere manier om jongeren op de hoogte te houden is via een feest.

4 *Wat is nodig om jeugdparticipatie te versterken?*

4.1 *Voorwaarden voor het implementeren van jeugdparticipatie*

Ongeveer twintig procent van de gemeenten stelt altijd als voorwaarde aan instellingen die met jongeren werken en die zij subsidiëren, dat deze op participatieve wijze hun werk doen. Ruim twintig procent van de gemeenten doet dit niet en de rest van de gemeenten doet dit soms.

De gemeenten die bij subsidieverstrekking aan (een deel van de) instellingen participatieve voorwaarden stellen, doen dit eigenlijk altijd aan buurtvoorzieningen voor jongeren. Het gaat dan bijvoorbeeld om jongerenwerk of buurtwerk. Ongeveer dertig procent van deze gemeenten stelt ook nog voorwaarden aan sport-, culturele en onderwijsinstellingen (zie tabel 4.1).

Tabel 4.1 Instellingen die voorwaarden krijgen opgelegd voor het implementeren van jeugdparticipatie (% , N = 136)

Buurtvoorzieningen (jongerenwerk, jongerencentrum, straathoekwerk, kinderwerk)	98
Onderwijsinstellingen (Brede Scholen)	30
Culturele instellingen	32
Sportverenigingen	13
Gezondheidsinstellingen	32
Andere instellingen	8

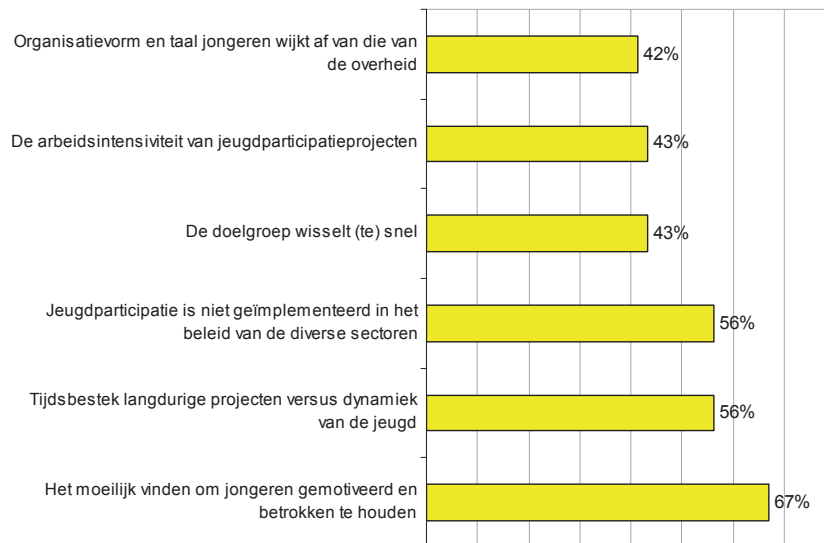
Aan de gemeenten is ook gevraagd welke specifieke voorwaarden voor jeugdparticipatie zij aan deze instellingen stellen. Hierbij gaat het er vaak om dat ze jongeren in hun activiteiten moeten bereiken en betrekken. Ook het aansluiten bij de behoefte en wensen en de belevingswereld van de jongeren is een veel genoemde voorwaarde. Opvallende voorwaarden die gemeenten bij deze open vraag noemden, zijn dat de jongeren als belangenbehartigers moeten optreden en dat een minimaal percentage van de activiteiten door de jongeren moet worden georganiseerd.

4.2 *Knelpunten bij het vormgeven van jeugdparticipatie*

De meeste gemeenten geven aan dat er knelpunten zijn in het realiseren van jeugdparticipatie. Het is moeilijk om jongeren gemotiveerd en betrokken te houden. Wellicht heeft dit te maken met de verschillen tussen de jeugd- en beleidscultuur. Zo is volgens een groot deel van de respondenten een knelpunt dat het vormgeven van participatieprojecten vaak een langdurig proces is dat haaks

staat op de dynamiek van de jeugd. Bovendien vergt de arbeidsintensiviteit van jeugdparticipatieprojecten een lange adem, terwijl de groep snel wisselt. Verder is een belangrijke drempel voor het vormgeven van jeugdparticipatie dat de organisatie en taal van jongeren afwijken van die van de overheid. Ten slotte ervaren gemeenten dat jeugdparticipatie eigenlijk voor allerlei beleidsterreinen geldt (zoals buiten spelen, onderwijs en arbeid), maar dat jeugdparticipatie niet op alle terreinen vanzelfsprekend is voor de diverse gemeentelijke diensten.

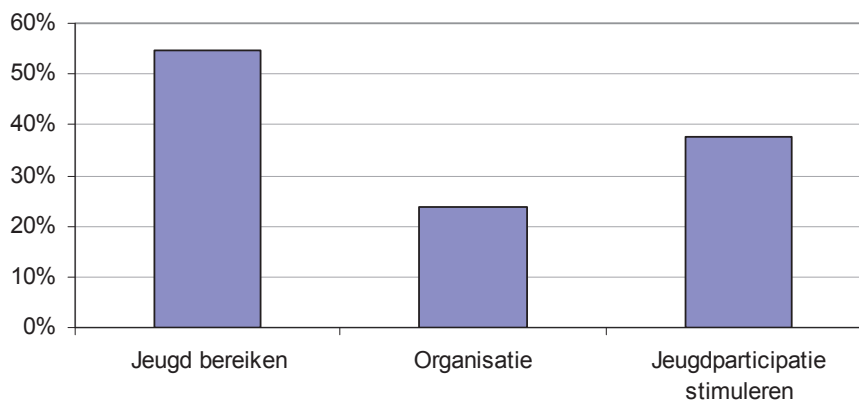
Figuur 4.1 Knelpunten bij het vormgeven van jeugdparticipatie (N = 174, 1 missing)

4.3 Verbeterpunten

Aan de respondenten is gevraagd welke twee verbeterpunten ze zien voor hun gemeente betreffende jeugdparticipatie. Er zijn 135 gemeenten die hier een antwoord op hebben gegeven. De open antwoorden hebben we gecategoriseerd tot drie thema's (zie tabel 4.2).

Figuur 4.2 Welke verbeterpunten zien de gemeenten (N = 135)

Beter jeugd betrekken

Van alle gemeenten die hier iets ingevuld hebben (135), geeft ruim de helft aan dat ze jongeren beter willen bereiken/meer willen betrekken bij de gemeente. De gemeenten zijn hierbij vaak op zoek naar nieuwe methodieken om de jongeren te bereiken, waarbij ze denken aan digitale hulpmiddelen. Hierbij noemen ze vaak dat ze willen aansluiten bij de leefwereld en behoeften van de jongeren, zoals één gemeente duidelijk aangeeft: 'Dat de jongeren de gemeente niet als een stofnest zien, maar nog vaker en meer met hun initiatieven, ideeën en problemen naar ons toe komen.'

Het stimuleren van jeugdparticipatie

Bijna veertig procent van de gemeenten wil jeugdparticipatie meer stimuleren. Hierbij halen ze vaak aan dat ze jeugdparticipatie meer structureel in willen zetten. Eén gemeente formuleert dit als volgt: 'Jeugdparticipatie structureel goed verankeren in processen; duidelijker kenbaar maken dat dit een speerpunt van beleid is (ook aan andere doelgroepen, bijvoorbeeld omwonenden van buitenontmoetingsplekken).' Ook het stimuleren van jeugdparticipatie door werkzame projecten noemen gemeenten regelmatig.

Organisatie van jeugdparticipatie

Ten derde geeft ongeveer een kwart van de gemeenten aan de organisatie te willen verbeteren rondom jeugdparticipatie. Hierbij noemen ze vaak het verbeteren van de visie op en beleidsontwikkeling van jeugdparticipatie. Daarnaast noemen ze het vastleggen of beter inzetten van het budget voor jeugdparticipatie. Eén gemeente formuleert dit als volgt: 'Gezamenlijk werkplan opstellen voor een passende vorm van jeugdparticipatie (samen met relevante partners); budget jeugdinitiatieven beter benutten.'

4.4 *Waar hebben gemeenten behoefte aan?*

Het programmaministerie wilde weten of gemeenten op dit moment ondersteuning missen die zij nodig hebben om jeugdparticipatie vorm en inhoud te geven. Om die reden hebben wij drie vragen toegevoegd aan de vragenlijst van *Be Involved* voor gemeenteambtenaren:

1. Heeft u meer achtergrondinformatie nodig over de legitimering, doeleinden en/of mogelijkheden van (politieke) jeugdparticipatie in uw gemeenten?
2. Heeft u behoefte aan een advies op maat als het gaat om (politieke) jeugdparticipatie in uw gemeente?
3. Heeft u aanvullende extra ondersteuning nodig om (politieke) jeugdparticipatie in uw gemeente te initiëren, te onderhouden of te verankeren?

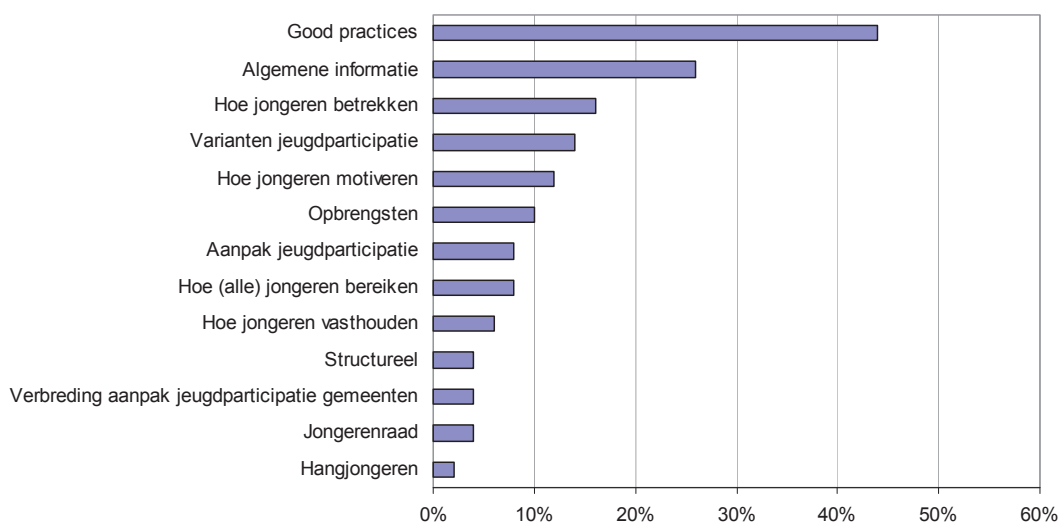
4.4.1 *Extra informatie*

Dertig procent van de gemeenten geeft aan dat ze extra (achtergrond)informatie nodig hebben over de legitimering, doeleinden en/of mogelijkheden van (politieke) jeugdparticipatie in hun gemeente. Gemeenten willen vooral informatie over goede praktijkvoorbeelden uit andere (vergelijkbare)

gemeenten; veertig procent van alle respondenten is hier naar op zoek (zie figuur 4.3). In paragraaf 4.5 hebben we voorbeelden van goede praktijken opgenomen ter inspiratie voor gemeenten; het gaat hier om een summier selectie van voorbeelden die door respondenten zelf naar voren zijn gebracht.

Daarnaast is ruim een kwart op zoek naar meer algemene informatie over jeugdparticipatie. Ook geeft ongeveer vijftien procent van deze gemeenten aan dat ze meer willen weten over hoe zij jongeren kunnen betrekken en motiveren en welke varianten van jeugdparticipatie mogelijk zijn. Een op de tien gemeenten wil graag informatie krijgen over de effectiviteit en opbrengsten van jeugdparticipatie.

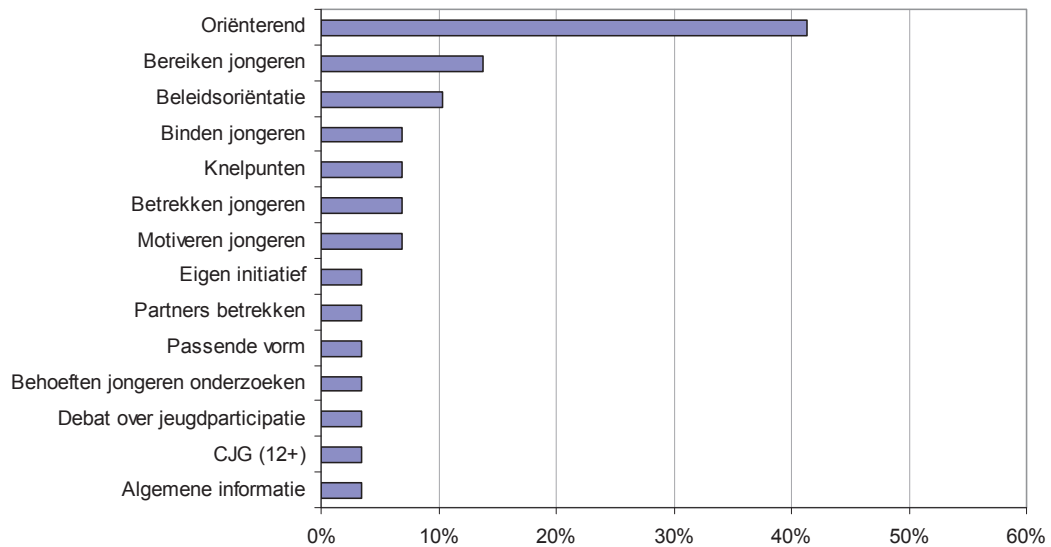
Figuur 4.3 Gemeenten hebben behoefte aan extra informatie op verschillende terreinen (N = 53)

4.4.2 Advies

Bijna twintig procent (34 gemeenten) heeft behoefte aan advies op maat als het gaat om (politieke) participatie (zie figuur 4.4). Van deze 34 respondenten zijn er 29 die ook echt aangeven wat voor soort advies zij bedoelen. Veruit de grootste groep (ruim veertig procent van de 29 gemeenten) wil oriënterend advies hebben. Daarnaast wil een kleine vijftien procent advies over hoe de jongeren te bereiken (en vast te houden), en tien procent wil graag advies over jeugdparticipatiebeleid.

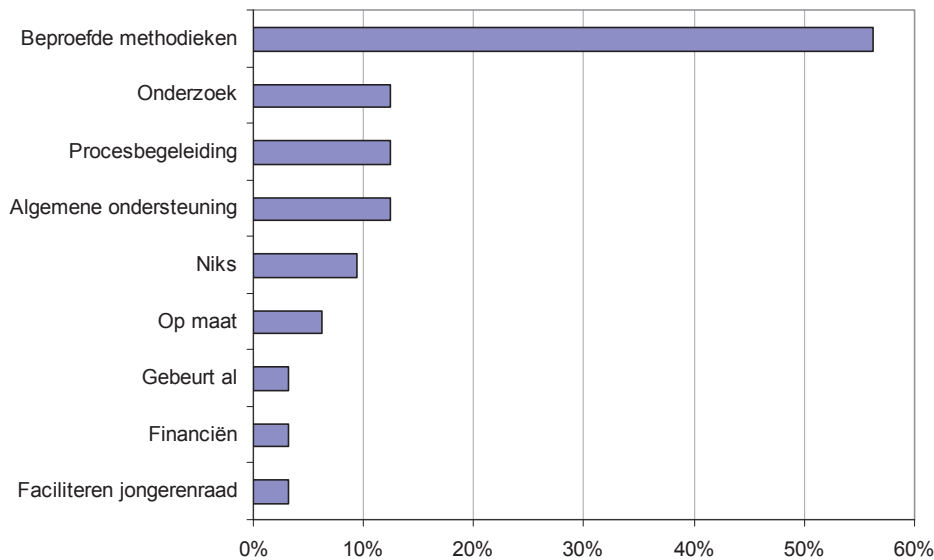
Figuur 4.4 Type advies waar gemeenten behoefte aan hebben (N = 29)

4.4.3 Ondersteuning

Als laatste is gevraagd of de gemeenten aanvullende ondersteuning nodig hebben om (politieke) jeugdparticipatie in de gemeente te initiëren, te onderhouden of te verankeren (zie figuur 4.5). Dit gaat een stap verder dan advies op maat: het gaat hier echt om concrete ondersteuning. Bijna twintig procent van de gemeenten geeft aan dat ze ondersteuning nodig hebben. Meer dan de helft van deze groep is op zoek naar ondersteuning bij de daadwerkelijke inzet en (het vinden van) beproefde methoden voor jeugdparticipatie. De rest van de verschillende vormen van ondersteuning noemen ze veel minder vaak. Ongeveer tien procent van deze groep geeft aan behoefte te hebben aan onderzoek, procesbegeleiding en algemene ondersteuning.

Figuur 4.5 Type ondersteuning waar gemeenten behoefte aan hebben (N = 32)

4.5 *Goede praktijken*¹⁷

We hebben gemeenten gevraagd twee goede voorbeelden te geven van projecten waarin jongeren betrokken waren bij het maken van beleid. In totaal hebben wij 263 voorbeelden ontvangen. Gemeenten gaven veel voorbeelden die betrekking hadden op het creëren van speelruimte (bijvoorbeeld skatebanen) of ontmoetingsplekken en vrijetijdsbesteding. Een enkele keer ging een project over veiligheid van de buurt of preventie van (overmatig) alcohol- of drugsgebruik. Ook werden jongeren soms betrokken bij het opstellen van de nota Jeugd. Gemeenten betrekken de jongeren vaak via bestaande jongerenraden en ook noemen gemeenten het internet regelmatig als medium. De doelgroep was over het algemeen 12-18/23-jarigen en gemeenten werkten vooral samen met jongerenwerk en scholen.

Hieronder geven wij enkele voorbeelden van goede praktijken die respondenten noemden. We merken op dat het gaat om een eerste summier selectie. Een uitgebreider overzicht met verwijzingen naar gemeenten zal te zijner tijd verschijnen op onze website www.be-involved.nl¹⁸. We hebben onderscheid gemaakt naar projecten rondom en in samenwerking met scholen, projecten rondom vrijetijdsbesteding en projecten waarbij interessante methoden worden gebruikt. Ten slotte geven we enkele voorbeelden van projecten met een eigen website.

¹⁷ Voor meer informatie over een specifiek project kan contact opgenomen worden met het Verwey-Jonker Instituut of Stichting Alexander. In overleg met de betreffende gemeente kunnen wij de gevraagde informatie leveren.

¹⁸ De website is nog in ontwikkeling.

4.5.1 Projecten rondom en/of in samenwerking met scholen

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
Centrum Jeugd en Gezin	Weten wat jongeren zoeken bij een CJG, waar zij behoefte aan hebben als het gaat om informatie en advies, hulpverlening etc.	Jongeren van 12 - 16 jaar in het voortgezet onderwijs	Jongeren van de leerlingenraad kregen instructie van een adviseur van de gemeente om een enquête te houden in de klas. Zij hebben zelf deze enquête gehouden onder hun leeftijdsgenoten.	<ul style="list-style-type: none"> mentor school leerlingenraad extern adviseur gemeente beleidsmedewerker Welzijn 	De resultaten van de enquête geven een beeld van de wensen van jongeren.
De eigen leefomgeving ('PlanH')	Jongeren zijn zich meer bewust van hoe hun leefomgeving eruit ziet en de waarde ervan en waarderen hun eigen omgeving.	Leerlingen van het voortgezet onderwijs	<p>Een gemeentelijk ruimtelijk project wordt aan de scholen voorgelegd om hieraan mee te doen. Het project moet in de fase zitten dat inspraak nog mogelijk is. Leerlingen krijgen les over het gebied (geschiedenis, verkeer, planologie), deels door externe deskundigen, deels door ambtenaren (de projectleider, planoloog). Daarna gaan ze zelf plannen maken voor het gebied.</p>	<ul style="list-style-type: none"> bibliotheek scholen gemeentelijk projectleider deskundigen 	Goede ideeën vanuit de leerlingen die ook meegenomen zijn door de architect voor het uiteindelijke plan.
Kindergemeenteraad; vindt jaarlijks plaats.	Doelgroep informeren over de democratische besluitvorming binnen een gemeente en het betrekken van de kinderen bij de politieke besluitvorming door hen zelf keuzes te laten maken.	Alle leerlingen van groep 7	<p>De leerkrachten geven eerst les over staatsinrichting. Vervolgens geeft de burgemeester op elke school een gastles over de werkzaamheden van de gemeente, het burgemeesterschap, de politieke besluitvorming en natuurlijk over het project kindergemeenteraad. Daarna bezoeken de leerlingen het gemeentehuis. Zij krijgen daar een rondleiding en een gesprek met wethouders en vertegenwoordigers van de drie fracties in de gemeenteraad. Het project eindigt met de vergadering van de kindergemeenteraad in het gemeentehuis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Burgemeester raadsleden wethouders collega-ambtenaren indieners van de subsidieaanvragen (is jaarlijks verschillend, afhankelijk van het thema van dat jaar) 	<p>Het winnende project wordt uitgevoerd.</p> <p>Kinderen leren hoe een gemeente en democratische besluitvorming werkt.</p> <p>De gemeente en de burgemeester krijgen een gezicht; kinderen weten daarna hun weg naar de gemeente feilloos te vinden als zij vragen hebben of iets willen.</p>

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
			Tijdens deze vergadering maken vier kinderen van elke basisschool een keuze uit de ingediende projecten. Voor het winnende project wordt een bedrag van € 1.000 beschikbaar gesteld. De ingediende projecten worden tijdens de gastlessen door de burgemeester aan de leerlingen uitgedeeld. Ook komen de indieners van de projecten hun aanvraag toelichten op de scholen. De kinderen hebben dan ruim een maand de tijd om de projecten met elkaar voor te bespreken, zodat tijdens de slotvergadering een keuze gemaakt kan worden.		
Tienerraad	Het motiveren van de jongeren om zo veel mogelijk mee te praten en te denken over zaken die hen aangaan.	Basisschool- leerlingen	Per basisschool heeft minimaal één leerling van groep 7 zitting in de Tienerraad. De leerlingen vertegenwoordigen hun achterban, de basisschool, in de Tienerraad. De betreffende leerkrachten worden door de projectmatige werker op de hoogte gehouden van lopende zaken. Participatie wordt opgenomen in het lesprogramma. De thema's voor de raad worden in samenwerking met het onderwijs bedacht en vóór de zomervakantie uitgewerkt in een werkplan voor het jaar 2009. De periode erna wordt gewerkt aan de uitvoering van het werkplan. Minimaal tweemaal per jaar een vergadering met de burgemeester als voorzitter.	<ul style="list-style-type: none"> • scholen • sociaal-cultureel werk • gemeente 	<ol style="list-style-type: none"> 1) speeltuinontwerpwedstrijd 'hoe ziet de ideale speeltuin eruit?' 2) werkbezoek andere Tienerraads 3) verkeersbordenontwerpwedstrijd: vier borden door de jeugd ontworpen hangen nu op gevaarlijke verkeerspunten 4) hondenoepactie 5) thema hutten-dorp, bezoek buurgemeente 6) kinderkrant uitgegeven.

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
Meer jongeren denken mee	Op maat gericht project waarin jongeren kennis maken met lokale politiek en politici.	Jongeren van 15 - 18 jaar van vmbo, havo, vwo en ROC. Totaal drie scholen.	Op maat gerichte projecten: 1) jongeren doen onderzoek vanuit vak maatschappijwetenschap. 2) maatschappelijke stage door mee te lopen met raadsleden. 3) bezoek aan gemeentehuis en organiseren en uitvoeren raadsvergadering. 4) specifiek vmbo-programma.	<ul style="list-style-type: none"> • scholen voor vmbo, ROC, havo/vwo • griffier • raadsleden • wethouder 	Per jaar twee tot vier op maat gerichte leertrajecten dan wel maatschappelijke stages voor twintig tot tachtig leerlingen. Trajecten zijn voor sommige jongeren naast informatie ten aanzien van lokale politiek ook voorbereiding op beroepspraktijk of studiekeuze.
Politieke Markt RSG De Borgen	Leerlingen van het vo kennis laten maken met gemeente en politiek.	Leerlingen klas 4 voortgezet onderwijs	In het kader van Maatschappijleer krijgen de leerlingen een beeld van de gemeente en de politiek. Alle politieke partijen van gemeente x 'adopter' een klas en stellen een fictief partijprogramma op en moeten een standpunt formuleren op vooraf bepaalde onderwerpen. Er wordt op basis van deze onderwerpen een raadsvergadering gehouden (zo origineel mogelijk, dus met sprekers, op basis van een echt collegevoorstel en met leden van het college). Ter afsluiting wordt een politieke markt gehouden en mogen alle leerlingen hun stem uitbrengen.	<ul style="list-style-type: none"> • raadsleden • gemeente • vo-school 	Start eind 2009

4.5.2 Vrijtijdsbesteding

38

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
Werkatelier Heihorsten	Jongeren mee laten denken over reconstructie/toekomstig recreatiegebied	Leerlingen voortgezet onderwijs	Via school in groepjes opdracht om na te denken over recreatieve ontwikkelingen in een bepaald gebied. Combinatie met natuur, cultuur, water en recreatie. In groepjes uitgewerkt wat jongeren in dat gebied te zoeken zouden hebben ter recreatie.	<ul style="list-style-type: none"> · leraar · leerlingen · ambtenaren van diverse afdelingen · ondernemers in het gebied die plannen aan het ontwikkelen zijn 	Een aantal presentaties aan ondernemers in het gebied over wat zij kunnen toevoegen voor de doelgroep, maar ook voor andere doelgroepen.
Jongeren Informatie Bus	Inrichten en ombouwen van een bus tot JIB die bij overlastlocaties ingezet kan worden.	jongeren 10 - 17 jaar	Een oude bus is omgebouwd tot mobiele hangplek waar tevens informatie en advies te krijgen is.	<ul style="list-style-type: none"> · jongeren · jongerenwerk · gemeente 	
Inrichten JOP	JOP inrichten naar wensen van jeugd ook om vernielingen terug te brengen.	12+	In jongerenentra is een groot leeg plan ophangen van in te richten JOP, zelf wensen laten formuleren, budget en kosten van wensplek inzichtelijk maken en dan laten kiezen.	<ul style="list-style-type: none"> · jongerenwerk · gemeente · jongeren 	een goed functionerende JOP.
Huttenbouw	Kinderen gedurende een aantal vakantieperioden een gezellig, creatief aanbod te bieden.	8 - 13 jaar	Oudere jeugd ondersteunt dit project door actieve organisatie en hulp bij bouw en sloopactiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> · basisscholen · jongerenwerk · straathoekwerk · gemeente · brandweer · ijsclub 	Oudere jeugd participeert in een maatschappelijke activiteit en is betrokken bij een jongere doelgroep.
Hall of Fame	Een gebouw waar jongeren hun eigen ding doen (verschillende subculturen) met zo min mogelijk bemoeienis van de gemeente/volwassenen.	Alle jongeren	Beschikbaar stellen van een gebouw en op de achtergrond begeleiding vanuit de gemeente.	<ul style="list-style-type: none"> · gemeente · jongeren zelf 	Initiatieven van jongeren zelf, cultuurparticipatie.

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
Inschakelen van Maatschappelijk Ondersteuning; jongerenwerk	Bereiken van jongeren.	In gemeente x heeft Vivaan jongeren centrum 't Honk voor jongeren tussen de 10 en 20 jaar. Voor de leeftijdsgroep tussen de 10 - 16 jaar ondersteunen de jongerenwerkers vrijwilligers bij allerlei activiteiten in de wijkcentra.	Organiseren allerlei activiteiten op het gebied van sport, spel, muziek, theater, film, internet, dans en disco. Veel activiteiten bieden ze zelf aan, maar stimuleren de jongeren ook om bijvoorbeeld zelf muziek te maken, een voetbaltoernooi te organiseren. En ze bieden jongeren ruimte aan om te oefenen met dansgroepen en bands. Ze hebben activiteiten op vaste tijden zoals het internetcafé, filmavonden of voetbal. Maar organiseren ook speciale activiteiten in de vakanties of voor een bepaalde doelgroep. Zo is er ieder jaar een survival of een popfestival of bezoeken ze musea.	<ul style="list-style-type: none"> • jongeren • jongerenwerk • beleidsambtenaren • gemeente • scholen • wijkcentra 	Inzichtelijk maken wat jongeren bezighoudt, en eventuele problemen proberen om te zetten in mogelijkheden.
			Jongeren kunnen altijd terecht bij de jongerenwerkers voor een persoonlijk gesprek. Deze luisteren, geven advies en als het nodig is wijzen ze de weg naar een andere hulpverleningsinstelling.		

4.5.3 Interessante methoden

40

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
Jongerendebat met bekende Nederlander als debatleider	Van jongeren horen wat zij belangrijk vinden in gemeente x.	Jongeren van 12 jaar en ouder	Er is een jongerendebat georganiseerd met een bekende Nederlander als debatleider. De jongeren gingen in debat met gemeenteraadsliden.	Jongeren van 12 jaar en ouder gemeenteraadsliden	Er is uit dit debat een groep jongeren opgestaan die de jongerenraad hebben opgericht.
Inspraak stadshart	Het stadshart moet ook voor jongeren het centrum van de stad worden.	12 - 18 jaar	Filmvoorstelling op scholen, essaywedstrijd, creatieve bijeenkomst met wethouder stedelijke ontwikkeling.	ambtenaren stadshart en jong wethouder school	tientallen ideeën over een 'jongeren-proof' stadshart die als een aparte bijlage in de nota worden meegenomen.
Integraal jeugdbeleid gemeente x (4 gemeenten)	jongeren betrekken bij vormgeving uitvoeringsprogramma's jeugdbeleid.	12 - 23 jarigen	'caféavond' met snacks, darten en gesprekken door jongerenwerk.	CMO gemeenten welzijnsinstelling	Input voor uitvoeringsprogramma's.
Jeugdfilm	Jongerenoverlast beperken door het creëren van bewustwording bij de jeugd en inwoners.	Jongeren	Jongeren maakten opnames om te laten zien hoe zij hun leefwereld zien en ervaren. Door middel van gesprekken en interviews leren ze te reflecteren op hun eigen leven.	gemeente jongeren Stichting de Warrekame	De film is gebruikt om over de jeugd te nunceren.
Jeugdnota	jongeren mee laten beslissen over beleidsdoelstellingen.	12+	Jongerenbijeenkomst onder mom van feestje met presentaties van eigen jeugdcultuur en dan tussen de acts door een interview door een aansprekende dj.	jongerenwerk gemeente jeugd	input jongerennota.

Thema	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
Jongeren in Nieuw West	Groep jongeren die diverse activiteiten en kleine bedrijfjes willen starten.	Jongeren 17 - 22 jaar	Plenaire bijeenkomsten waar jongeren gecoacht worden om hun plannen verder vorm te geven; professionals voorlichting geven over subsidies in de gemeente; workshops zoals het maken van een begroting.	<ul style="list-style-type: none"> . gemeente . straathoekwerk . jongerenwerk 	<p>Jongeren hebben al tweemaal een cultureel muzikaal festijn georganiseerd.</p> <p>Competenties verworven op dit terrein.</p> <p>Volgende stap: de groep jongeren gaat met de eigenaar van een leegstaand bedrijventerrein hun plannen presenteren.</p>
Jongeren Lagerhuis	Jongeren enthousiast maken voor politiek en debat.	Alle jongeren in de gemeente van 14 t/m 23 jaar	Een aantal jongeren kwam met het idee een jongeren Lagerhuis te organiseren voor jongeren in de gemeente. Zij hebben het grootste deel van de organisatie en de PR op zich genomen. De avond zelf werd een groot succes.	<ul style="list-style-type: none"> . jongeren . uitgaanscentrum . gemeente . scholen 	<p>Een groep jongeren heeft op de avond zelf gedebatteerd over allerlei onderwerpen en de uitkomsten van de avond zijn ook meegenomen in de nota jeugdbeleid 2009-2011. Vanwege het succes wordt het project voortgezet.</p>
Nota jeugdbeleid	Raadplegen jeugd.	Twee leeftijdscategorieën jongeren	Pizzabijeenkomsten	<ul style="list-style-type: none"> . gemeente . betrokken bureau jongeren 	<p>mening en suggesties</p>

4.5.4 Projecten met eigen websites

42

Website	Doelstelling	Doelgroep	Werkwijze	Betrokken partijen	Opbrengsten
www.jonginheuvelland.nl	--	--	--	--	--
www.jongin.reimerswaal.nl/ www.jongin.reimerswaal.nl/	Jongeren betrekken bij de ontwikkeling/vormgeving van de Jongin Reimerswaal site.	Jongerenplatform	Het platform heeft meegedacht over de vormgeving en inhoud van de site.	. jongerenwerker . ict . jongerenplatform	Een aansprekende jongin-site
www.code043.nl	Een jongerenpodium (plek en hulp) voor en door jongeren te stimuleren initiatieven te ontplooien waarbij inhoudelijk en financiële ondersteuning wordt gegeven.	13-23 jaar	Stichting die door gemeente wordt gesubsidieerd.	. Stichting Code 043 . Stichting Trajekt welzijn (2009) . gemeente	Bekendheid jongerenpodium: plaats, inhoud en geld: tot nu toe in 2009 24tal initiatieven uitgevoerd
www.jonginpijnacker-nootdorp.nl	Stimuleren van het initiatief van de stichting jongerenraad Pijnacker-Nootdorp.	Alle jongeren vanaf 12 jaar.	Subsidiëren van een groep jongeren die de belangen van jongeren wil behartigen.	. jongeren . jongerenwerk	Maatschappelijke en politiek participatie van jongeren.

5 Conclusie

Met deze rapportage laten wij zien wat de staat van jeugdparticipatie anno 2009 is, vanuit het perspectief van 175 gemeenten in Nederland¹⁹. De gegevens zijn verzameld aan de hand van een vragenlijst voor gemeenteambtenaren, onderdeel van het meetinstrument *Be Involved* (zie bijlage 1). Deze rapportage geeft ook antwoord op de vraag op welke manier het jeugdparticipatiebeleid verbeterd kan worden en wat gemeenten nodig hebben om jeugdparticipatie beter vorm en inhoud te kunnen geven.

In dit onderzoek definiëren wij jeugdparticipatie als de invloed die een jongere heeft op zijn of haar leefomgeving. Wij onderscheiden vijf niveaus van participatie: op het laagste niveau staat het informeren van jongeren, dan volgt in dialoog gaan met jongeren, daarna het raadplegen van jongeren, vervolgens de inspraak die jongeren hebben en het hoogste niveau van jeugdparticipatie is wanneer jongeren de gelegenheid krijgen om eigen initiatieven te ontplooien.

Het perspectief van gemeenten

Voordat wij ingaan op de belangrijkste resultaten van het onderzoek willen wij benadrukken dat de resultaten uitsluitend het perspectief van (ambtenaren) van gemeenten weergeven en niet die van jongeren zelf. Ook al is het respons percentage hoog (40%), het is denkbaar dat alleen de gemeenten die meer interesse hebben in jeugdparticipatie de vragenlijst invulden. Bovendien gaat het om het zeggedrag van (een enkele) ambtenaar, dat is wellicht niet hetzelfde als wat er in werkelijkheid gebeurt. We menen dat er pas een evenwichtig en compleet beeld ontstaat als ook de jongeren op grote schaal benaderd worden met de vragenlijst van *Be Involved*. De gegevens die wij hier presenteren zijn dan ook een indicatie voor de staat van jeugdparticipatie in Nederland.

Jeugdparticipatie is als beleidsdoel geformuleerd

Bijna alle gemeenten die de vragenlijst hebben ingevuld geven aan dat zij jeugdparticipatie als beleidsdoel hebben geformuleerd en dat zij hiervoor budget beschikbaar hebben. Gemeenten krijgen bijvoorbeeld via een monitor zicht op de leefsituatie, wensen en behoeften van jongeren. Vooral kleinere gemeenten krijgen dit inzicht via persoonlijk contact met jongeren.

¹⁹ De meer stedelijke gemeenten en gemeenten vanaf 20.000 inwoners zijn ten opzichte van de landelijke gegevens licht oververtegenwoordigd in onze dataset en drukken in onze steekproef een wat groter stempel op de resultaten. De afwijkingen zijn echter niet zodanig dat we er voor moeten corrigeren, wel is het iets om bij de interpretatie in het achterhoofd te houden.

Ongevraagd advies en mogelijkheid tot eigen initiatief scoren laag

Ongeveer de helft van de gemeenten hanteren alle vijf niveaus van jeugdparticipatie, dit zijn vooral grotere gemeenten en gemeenten die het meeste budget te besteden hebben. Het merendeel van de overige gemeenten realiseren 4 of 3 niveaus. Zoals we verwachtten zijn de meeste gemeenten actief op de laagste niveaus van participatie. Ook is het zo dat gemeenten jongeren veel vaker per jaar informeren dan dat zij hen inspraak laten hebben. Het geven van ongevraagd advies - een onderdeel van de mogelijkheid eigen initiatief te ontplooiën - komt nog het minst goed van de grond.

Meer persoonlijk contact, minder via internet

Jeugdparticipatie gebeurt vooral via direct contact met jongeren: jongeren hebben rechtstreeks contact met gemeentelijke functionarissen, veel gemeenten hebben (een vorm van) jongerenvertegenwoordigers en gemeenteambtenaren bezoeken wijk- en jongerencentra. Opvallend is dat gemeenten weinig gebruik maken van internet, zeker als het gaat om raadplegen, dialoog en inspraak, terwijl dit een medium is waar jongeren juist veel gebruik van maken.

De kwaliteit van jeugdparticipatie staat nog in de kinderschoenen

De resultaten uit dit onderzoek scheppen een rooskleurig beeld, het lijkt goed te gaan met de jeugdparticipatie in Nederlandse gemeenten. Wanneer we echter gemeenteambtenaren vragen naar het stadium waarin jeugdparticipatie zich bevindt, of jongeren op alle relevante terreinen betrokken worden²⁰ en of gemeenten tevreden zijn met wat zij bereiken, dan komen we tot een genuanceerder beschrijving van de staat van jeugdparticipatie. Een groter deel van de gemeenten vindt dat jeugdparticipatie nog in de kinderschoenen staat. Het gaat dan vooral om kleinere gemeenten en gemeenten die minder niveaus van jeugdparticipatie hanteren. Ook hangt in de kleinere gemeenten het beleid vaker op één persoon. Wellicht zijn deze gemeenten minder goed op de hoogte van de verschillende manieren waarop men jeugdparticipatie vorm kan geven. Het strekt tot de aanbeveling juist deze gemeenten te ondersteunen in hun beleid.

De thema's van jeugdparticipatie zijn eenzijdig

De terreinen waarop gemeenten jongeren betrekken betreffen vooral de vrijetijdsvoorzieningen, maar minder de buurtvoorzieningen en de inrichting van de openbare ruimte. Dit is opmerkelijk, omdat juist buurtvoorzieningen en de openbare ruimte relevant zijn voor de vrijetijdsbesteding van jongeren. Wel geven gemeenten veel voorbeelden van goede praktijken waarbij jongeren invloed uit kunnen oefenen op het vorm geven van ontmoetings- en speelplekken. Ook opvallend is dat gemeenten jongeren bij onderwerpen als veiligheid en verkeer nauwelijks betrekken. Hier zou men nog een slag kunnen maken.

²⁰ Dit kan komen doordat de vragenlijst in de meeste gevallen maar door een ambtenaar is ingevuld. Deze persoon is mogelijk niet op de hoogte van alle jeugdparticipatie activiteiten in de gemeente.

Nog een wereld te winnen

Gemeenten lopen er tegenaan dat de dynamiek van de (wensen van) jongeren groot is terwijl beleid en projecten vaak trager van de grond komen. Ook komt de taal van jongeren niet altijd overeen met die van de overheid en is het moeilijk om jongeren te motiveren. Een deel van de gemeenten geeft dan ook aan dat zij meer informatie nodig hebben over jeugdparticipatie en dat zij behoefte hebben aan goede voorbeelden (zie paragraaf 4.5), net als voorbeelden van beproefde methodieken en ondersteuning in de implementatie daarvan.

Aan de slag met Be Involved

Het verkregen beeld van behoefte aan informatie, advies en ondersteuning van gemeenten sterkt de initiatiefnemers van *Be Involved* om voort te gaan met de verdere uitbouw van *Be Involved* (zie bijlage). Op basis van de resultaten van *Be Involved* willen we op termijn een samenhangend ondersteunend pakket aan diensten en producten voor jeugdparticipatie aanbieden.

Literatuur

Gilsing, R. (2001). *Involving young people: Two perspectives on youth participation in local government*. In: *Civil Society and Social Development*. Salustowicz (Ed). Bern, p. 213 - 228.

Gilsing, R. (2005). *Bestuur aan banden. Lokaal jeugdbeleid in de greep van nationaal beleid*. Maastricht: Proefschrift Universiteit Maastricht.

Hart, R.A. (1992). *Children's Participation: From Tokenism to Citizenship*. Innocenti Essays No. 4. Florence: Unicef.

Steketee, Mak, Van der Graaf & Huygen. (2005). *Jeugdparticipatiebeleid: wat levert het op? Onderzoek naar het ontwikkelen van indicatoren voor effectmeting van jeugdparticipatiebeleid*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Winter, M. de. (1995). *Kinderen als medeburgers. Kinder- en jeugdparticipatie als maatschappelijk opvoedingsperspectief*. Utrecht: De Tijdstroom.

Winter, M. de, Koppers, P., Baltum, H. (2003). *Eindrapportage Internetpanels Jeugdparticipatie*. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Bijlage 1 Be Involved

Wat is Be Involved?

Het is een instrument dat de kwaliteit van (politieke) participatie van jongeren meet en heeft tot doel inzicht te geven in de mate van invloed, inspraak en initiatief van jongeren op beleid en de uitvoering van dat beleid. Be Involved bestaat uit twee verschillende online vragenlijsten, één voor de gemeente zelf en één voor jongeren. Be Involved is meer dan dat en er staan nog meer activiteiten op stapel. Deze factsheet geeft in een notendop informatie over Be Involved.

Waarom dit meetinstrument?

In het eerste databoek 2006 'Kinderen in Tel' is reeds door diverse organisaties de wens geuit tot het ontwikkelen van een indicator Jeugdparticipatie. Er is een toenemende aandacht bij politiek en bestuur om de effectiviteit van de inzet (middelen, menskracht) ook op terrein van politieke jeugdparticipatie inzichtelijk te hebben. Naast de verschillende monitoren om de maatschappelijke jeugdparticipatie (deelname aan de samenleving) in beeld te krijgen, is er dus nu Be Involved om inspraak, invloed en initiatief van jongeren inzichtelijk te krijgen. Bovendien helpt dit meetinstrument om jeugdparticipatie uit de vrijblijvende, goedbedoelde sfeer te halen.

Wat maakt Be Involved zo bijzonder?

Be Involved komt niet van de tekentafel. Het is het resultaat van een anderhalf jaar durend interactief traject, met diverse professionals en veel jongeren en het is in nauwe samenwerking met de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Tilburg en Utrecht en NJR (voorheen de Nationale Jeugdraad) tot stand gekomen. Het is derhalve een objectief instrument dat én aansluit bij de wensen en behoefte van de praktijk én een wetenschappelijke onderbouwing kent. Be Involved informeert, maar het instrument stimuleert en activeert ook alle betrokken stakeholders (bestuurders, professionals en jongeren) om tot beter interactief jeugd(participatie)beleid te komen.

Wat meet het precies?

Participatie multidimensioneel; het is voor velen een containerbegrip. Iedereen heeft een idee van de betekenis, maar de exacte omschrijving is sterk afhankelijk van tijd en plaats. Bij Be-Involved is participatie op de volgende wijze afgebakend: onder participatie wordt verstaan de invloed die een jongere heeft op zijn of haar leefomgeving. Het gaat hier om inspraak (ik kan mijn mening geven), invloed (er wordt iets met mijn mening gedaan) en initiatief (ik kan een activiteit organiseren en uitvoeren). In de uitwerking van het product ligt de afbakening bij invloed, inspraak en initiatief van

jongeren op alle voor hen relevante beleidsterreinen en uitvoering van dat beleid, op lokaal niveau. Het gaat dus ook om participatie in de wijk, op school, in de vrije tijd, in instellingen.

Wat levert het op?

Gemeenten kunnen de informatie die dit meetinstrument oplevert gebruiken om beleid te maken of te bij te stellen. Jongeren kunnen de informatie die dit oplevert gebruiken om de gemeente aan te spreken op haar verantwoordelijkheid en/of te komen tot nieuwe initiatieven. Het is natuurlijk ook mogelijk dat gemeenten en jongeren gezamenlijk constateren dat het prima is gesteld met de kwaliteit van participatie in de gemeente. Het doel van het instrument is dus breder dan enkel informatie te genereren. Het is uitdrukkelijk bedoeld om jongeren en gemeenten dichter bij elkaar te brengen, met elkaar in dialoog te gaan. Dus niet alleen informerend, maar ook uitnodigend, stimulerend en activerend. Daarnaast is Be Involved geschikt om te komen tot vergelijk (benchmark). Benchmarking is een manier voor gemeenten om van elkaar te leren, verantwoording af te leggen en toezicht - bijvoorbeeld van burgers op bestuur, jongeren in dit geval - te vergemakkelijken. Een aantal onderdelen uit de vragenlijsten vormt samen de Indicator Jeugdparticipatie Gemeenten en de Kwaliteit van Jeugdparticipatie. Een vergelijking tussen twee te ontwikkelen indicatoren levert een score op over hoe de beleving en ervaring van gemeenten versus jongeren eruit ziet, hetgeen mogelijkwijs leidt tot gerichte vervolgacties.

Welke belangen dient Be Involved nog meer?

In het kader van de wmo is Be Involved een handig instrument: om erachter te komen hoe het staat met de mogelijkheden van jongeren, om mee te denken en mee te beslissen op lokaal niveau en om te achterhalen waarom jongeren wel of niet participeren en wat een gemeente kan doen om dit te bevorderen. Be Involved sluit daarnaast aan bij de aanbevelingen van het Comité inzake de Rechten van het Kind uit Geneve, dat in januari 2009 heeft gepleit voor een landelijk systeem voor het verzamelen en analyseren van gegevens op alle terreinen waarop het Verdrag betrekking heeft. Be Involved kan hiertoe - voor het onderwerp jeugdparticipatie - ingezet worden. Ook ten behoeve van het Europese jeugdbeleid kan Be Involved van dienst zijn om én de stand van (politieke) jeugdparticipatie in Nederland inzichtelijk te maken en beschikbaar te stellen, als ook dat Be Involved een voorbeeld kan zijn voor de door de Europese Commissie gewenste indicator jeugdbeleid.

Wat staat er nog op stapel?

Al werkende kende het traject ook enige progressie in diepgang en ambities. Zo is er bij enkele gemeenten de behoefte ontstaan om een soortgelijk traject ten behoeve van kinderparticipatie te realiseren. Bovendien laten reacties van gemeenten op de uitgaven van de databoeken van Kinderen In Tel en in de uitvoeringspraktijk van Stichting Alexander zien dat er ook behoefte is aan aanvullende ondersteuning (advies en methoden ter activering en verbetering van jeugdparticipatie). Het basisproduct Be Involved (de online vragenlijsten) gaan we derhalve verdiepen en verbreden, opdat mettertijd sprake is van een samenhangend pakket aan instrumentaria en ondersteuning, vanuit een samenhangende structuur voor jeugdparticipatie. Diverse partners zijn en worden hierbij actief betrokken. In 2010 wordt de website www.be-involved.nl gelanceerd; via deze website zijn de verdere ontwikkelingen op de voet te volgen en u kunt dan kennismaken met de producten die we in 2010 en 2011 gaan realiseren.

Meer informatie?

Wilt u meer informatie om Be Involved in gebruik te nemen? Neem contact op met Myriam Vandenbroucke of Majone Steketee van het Verwey-Jonker Instituut (www.verwey-jonker.nl, tel. 030 - 2300799) of met Geeske Strating of Leo Rutjes van Stichting Alexander (www.st-alexander.nl, tel. 020 - 6263929).

Be Involved© is een initiatief en een product van Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut. Het is financieel mogelijk gemaakt door de gemeenten Amsterdam, Den Haag, Rotterdam, Tilburg en Utrecht, Unicef Nederland en het programmaministerie voor Jeugd en Gezin.

Voor meer informatie: www.st-alexander.nl of www.verwey-jonker.nl

Bijlage 2 Over Stichting Alexander en het Verwey-Jonker Instituut

Stichting Alexander

jongeren actief in
onderzoek en beleid

Stichting Alexander is een niet-commercieel, landelijk instituut voor jongerenparticipatie en actiegericht jongerenonderzoek. Met 16 jaar ervaring in alle leefdomeinen van jongeren, van zorg tot onderwijs, van gezondheid tot cultuur en van wonen tot werken, zijn we in staat jeugdparticipatie op een hoger plan te brengen. De aanpak van Stichting Alexander leidt tot oprechte betrokkenheid en een sterkere sociale binding, tussen jongeren en in relatie tot andere generaties. Voor een meer uitgebreide portfolio (methodologie, producten en opdrachtgevers en publicaties) verwijzen we graag naar www.st-alexander.nl.

Het Verwey-Jonker Instituut biedt een combinatie van toegepast en wetenschappelijk onderzoek in een veelvoud van expertisevelden. Voor de doelgroep jeugd liggen de accenten bij (ontwikkeling van) democratisch burgerschap, pedagogische reflectie op effectieve interventies en 'goede' opvoeding, jongeren en openbare ruimte (de straat, de wijk), Communities that Care, multiprobleemgezinnen en multiculturele vraagstukken. Voor meer informatie over de organisatie, methodologie, opdrachtgevers en publicaties, verwijzen we graag naar www.verwey-jonker.nl.

Colofon

Opdrachtgever/financier	Programmaministerie voor Jeugd en Gezin
Auteurs	Verwey-Jonker Instituut: Dr. M.W.G. Vandenbroucke Drs. H. Braam Dr. R. Gilsing Dr. M.J. Steketee Met medewerking van drs. B. Tierolf Stichting Alexander: L. Rutjes Drs. G.A. Strating Met medewerking van drs. A. Sarti
Omslag	Grafitall, Valkenswaard
Uitgave	Verwey-Jonker Instituut Kromme Nieuwegracht 6 3512 HG Utrecht telefoon 030-2300799 telefax 030-2300683 e-mail secr@verwey-jonker.nl website www.verwey-jonker.nl

De publicatie

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website: <http://www.verwey-jonker.nl>.
Behalve via deze site kunt u producten bestellen door te mailen naar verwey-jonker@denhaagmediagroep.nl of faxen (070) 33 66 995 onder vermelding van de titel van de publicatie, uw naam, factuuradres en afleveradres.

ISBN 978-90-5830-361-5

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2010

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.

Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.

Partial reproduction is allowed, on condition that the source is mentioned.